ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΜΥΚΟΝΟΥ

Τὰ ἔργα τῶν Στ. Μάνεση[1] (= ΣΜ) καὶ Π. Κουσουθανᾶ[2] καλύπτουν τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς Μυκόνου, καὶ τὸ μὲν πρῶτο συντάσσεται μὲ τὶς ἀρχὲς ποὺ ἔχει καθιερώσει τὸ *Ἱστορικὸ Λεξικὸ* [= *ΙΛ*] τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἐνῶ τὸ δεύτερο εἶναι περιεκτικὸ καὶ καταγράφει τὸ γλωσσικὸ ὑλικό, χωρὶς νὰ ἐπεκτείνεται στὴν ἐτυμολογία τῶν λέξεων· τὸ ἔργο τοῦ Στ. Μάνεση ἐκδόθηκε μετὰ ἀπὸ τὸν θάνατό του, καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι οἱ ἐπιμελήτριες τῶν δύο τόμων κατέβαλαν τεράστιες προσπάθειες γιὰ νὰ ξεπερασθοῦν πολλὰ δύσκολα σημεῖα ποὺ παρουσίαζε τὸ ἔργο στὴ χειρόγραφη μορφὴ ποὺ τὸ ἄφησε ὁ συντάκτης του.

Τὸ μελέτημα ἐξετάζει τὸ ἐτυμολογικὸ τμῆμα τῶν λημμάτων τοῦ ἔργου τοῦ Στ. Μάνεση καὶ προσπαθεῖ νὰ φωτίσει ἐκεῖνα τὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα εἶναι ἀγνώστου ἐτύμου ἢ ὑπάρχουν δυσκολίες στὴν ἀποδοχὴ τῆς προτεινόμενης ἐτυμολογίας.

Οἱ τέσσερις πρῶτες σελίδες τῆς ἐργασίας καλύπτουν τὰ φωνητικὰ θέματα τοῦ *ἀ-*, τὸ ὁποῖο ἐξετάζεται ὡς: *προθετικό*, ἐνῶ στὸ τέλος γίνεται ἀναφορὰ στὴν ἀρχαία ἑλληνική, καθὼς παρατηρεῖται: «Τὸ φαινόμενο καὶ ἀρχ.: *ἀσπαίρω, ἀσταφίς, ἀστάχυ*»· ὕστερα παρουσιάζονται οἱ περιπτώσεις στὶς ὁποῖες ἔχουμε *ἀ-* στὴν ἀρχὴ τῶν λέξεων ἀντὶ τῶν: *e*, *o* (*ω*), *i*, π. χ., *ἀγίζω*, ἀλλὰ ἡ λ. *ἀλειχήνα, ἡ*, ἀποτελεῖ διαφορετικὸ τύπο τῆς λ. *λειχήνα, ἡ* = 1) ἔρπης χειλέων ἀνθρώπου. 2) θαλλόφυτο στὴν ἐπιφάνεια βράχων (*ΙΛΜΙ* 2, 14), ἀπὸ τὸ ἀρχ. *λειχήν, ὁ* = tree-moss, lichen. 2) a kind of liver-wort. 3) a lichen-like eruption on the skin of animals, esp. on the chin, *mentagra* (*LSJ*[9] 1037), δὲν ἔχουμε δηλαδὴ σὲ αὐτὸ τὸ παράδειγμα τροπὴ τοῦ *e* > *ἀ-*. Ἡ διαπραγμάτευση τοῦ στερητικοῦ *ἀ-* εἶναι ἐκτεταμένη καὶ ὁ ΣΜ κατορθώνει νὰ ξεχωρίσει καὶ νὰ ὁμαδοποιήσει τὰ παραδείγματα ποὺ ἔχει ἀποθησαυρίσει, σὲ ἕνα ζήτημα ποὺ ἀποτελεῖ σημεῖο ἀντικρουόμενων ἑρμηνειῶν μεταξὺ τῶν ἐρευνητῶν, καὶ ἀσφαλῶς

1. Σταῦρος Μάνεσης, *Ἱστορικὸ λεξικὸ τοῦ μυκονιάτικου ἰδιώματος* (= *ΙΛΜΙ*), τ. 1, ἐπιμ. Τζούλια Ἀντύπα, σσ. xlvi + 511, τ. 2, ἐπιμ. Ἑλένη Παπαδοπούλου - Ἰωάννα Ρεμεδιάκη, σσ. xxiii + 543, σχ. 40, δίστηλο, ἔκδοση Δῆμος Μυκονίων 1997-2001· Ἐλευθερία Γιακουμάκη, «Νεκρολογία: Σταῦρος Μάνεσης (1908-1996)», *Λεξικογραφικὸν Δελτίον* 20 (1996) 343-346, ὅπου καὶ πολλὲς πληροφορίες γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἔργο του.

2. Παναγιώτης Κουσουθανᾶς, *Χρηστικὸ λεξικὸ τοῦ ἰδιώματος τῆς Μυκόνου. Παράρτημα μὲ ὀνόματα, παρωνύμια, τοπωνύμια καὶ χάρτες*, Ἡράκλειο, Πανεπιστημιακὲς Ἐκδόσεις Κρήτης, 1996, σσ. xx + 298, χάρτες 2.

πολλὰ θὰ γραφοῦν μελλοντικά, ὅταν οἱ μελετητὲς λάβουν ὑπόψη τους ἐκτενέστερο γλωσσικὸ ὑλικό, προερχόμενο κυρίως ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνική, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ μεταγενέστερη-μεσαιωνικὴ ἑλληνικὴ καὶ τὰ νεοελληνικὰ ἰδιώματα-διαλέκτους.

Ἡ λ. *ἀβάρα* = ἄπωσον, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *varare* = καθελκύω πλοῖο, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ βενετικὸ[3] *avara*, προστακτικὴ τοῦ βενετ. *avarar* = καθελκύω πλοῖο, ἐνῶ τὸ λῆμμα *ἀγιάλοπας, ἀγιάλ'πας, ὁ* = εἶδος βρόμης καὶ μάλιστα ἡ ἀγριόβρομη, ἀποτελεῖ ἐξέλιξη τοῦ ἀρχ. *αἰγίλωψ*,[4] *ωπος, ὁ* = 1) εἴδός τι κριθῆς (βρόμης). 2) ζιζάνιον φυόμενον μεταξὺ τῆς κριθῆς, (*ἀγριόβρομη*)· avena fatua. 3) εἶδος δρυός, ἥτις φέρει γλυκεῖς βαλάνους. 4) ἀπόστημά τι εἰς τὴν γωνίαν τοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν ἐγγυτέραν τῶν μυκτήρων κατὰ τοὺς κανθούς, ἔμπυον περιέχον, ποὺ βρίσκεται στὰ νεοελληνικὰ ἰδιώματα ὡς *ἀγιάλοπας, ὁ* = ἀγριόβρομη, ἀλλὰ καὶ ὡς *γιαλώπι, γιαλούπιν, διαλούπι, τὸ* = συρίγγιον τοῦ ὀφθαλμοῦ (*ΙΛ* 1, 100· 5_1, 82-83). Ὁ ΣΜ καταχωρίζει τὸ ἀμάρτυρο λῆμμα **ἀδρύ, νίδρυ, νίδρ'*, *νίδρ'*, *τὸ* = ξύλινη ἢ σιδερένια σφήνα ποὺ συνδέει τὸ σταβάρι μὲ τὸ ζυγὸ τοῦ ἀρότρου, καὶ ἐτυμολογεῖ τοὺς τύπους ἀπὸ τό: *ἄδρυα· οἱ στῦλοι ἀρότρου, δι' ὧν ὁ ἱστοβοεὺς ἁρμόζεται* (Ἡσύχ.), ἀλλὰ ἡ λ. *ἄδρυα* εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολο νὰ γίνει *νίδρυ*, ἐνῶ ἡ λ. παράγεται πληρέστερα ἀπὸ τό: *ἔνδρυον, τὸ* = ὁ σκαλμὸς ἢ τὸ ξύλινον καὶ ὀλίγον στραβὸν ξυλάκι, κοινότ. *ζεύγλα*, τὸ ὁποῖον βάλλοντες κλείουν εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ ἀρότρου, ἢ ἀλετρίου τὸν λαιμὸν τῶν βοῶν καὶ τὸ δένουν ὑποκάτω μὲ τὸν μέσαβον, ἢ μὲ τὸ εἰς τὴν ἄκρην τῆς ζεύγλας συνδεδεμένον λωρὶ (Ἀνθ. Γαζῆς 1, 632), πρβ. καὶ τὸ ἀκόλουθο[5] χωρίο: *Τὸν δὲ ἱμάντα τῷ ζυγῷ περιβαλλόμενον μεσάβουν ὀνομαζόντων, ὃν περιάπτουσι κερκίδι. εἰς τὸ μέσον ἐνθέντες τοῦ ζυγοῦ, ἣν ἔνδρυον καλοῦσιν, εἰκότως εἶπεν, ὅτι διὰ τοῦ ὄρπηκος, ὃν ἐπὶ τὰ νῶτα φέρει τῶν βοῶν, κινεῖ αὐτοὺς τὸ ἔνδρυον ἔλκοντας τῷ μεσάβῳ, συντεινόμενος γὰρ οὗτος ὁ ἱμὰς περὶ τὸ ἔνδρυον ἐφέλκεται τὸ ἄροτρον*, τὸ ὁποῖο παρέχει ἐξαιρετικὴ περιγραφὴ τοῦ ὅλου θέματος.

Παρατίθεται ἡ λ. *ἀερογάμης, ὁ* = τὸ πτηνὸν Ἱέραξ ὁ κέγχρης τῆς τάξεως τῶν ἁρπακτικῶν, μὲ παραπομπὴ στὸ συνώνυμο *ἀνεμογάμης*, ἀλλὰ παραλείπεται τὸ συνώνυμο *γαβινέλος, γαβ' νέλος, ὁ, γαβινέλα, ἡ* = εἶδος γερακιοῦ, στὸ *ΙΛ* συνών. τοῦ *ἀνεμογάμης - ἀερογάμης* (*ΙΛΜΙ* 1, 216), γιὰ τὸ ὁποῖο ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ *ΙΛ*, ἀπὸ τὸ *γαδινέλλος*, ἀπὸ τὸ *γαδινέλι*, ἄγν. α' συνθετ. καὶ τῆς παραγωγικῆς κατάλ.

3. F. di Bulciano Corazzini, *Vocabolario nautico italiano*, τ. 1, Τορίνο 1900, σ. 284.

4. Ἄνθ. Γαζῆς, κ.ἄ., *Λεξικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης*, τ. 1-3, Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας 1835-1837, τ. 1, σσ. 41-42.

5. *Scholia in opera et dies* (*scholia vetera partim Procli et recentiora partim Moschopuli, Tzetzae et Joannis Galeni*), ἐπιμ. T. Gaisford, Λιψία 1823, prolegomenon-scholion 463, 16-22.

-έλλι· ἡ λ. ἔχει ἐτυμολογηθεῖ σωστὰ ἀπὸ τὸν τότε Διευθυντὴ τοῦ *ΙΛ* Ἰω. Καλλέρη,[6] ὁ ὁποῖος ἔγραφε: «Εἰς τὴν πραγματικότητα τὸ Ἰταλικὸν *gavinello* = εἶδος γλάρου ἔδωκε τὸ Νεοελλ. *γαβινέλλος*, τὸ ὁποῖον δηλοῖ ἐν Μυκόνῳ καὶ Τήνῳ "εἶδος γλάρου ἢ ἱέρακος διαιτωμένου εἰς τοὺς παραλίους βράχους καὶ διακρινομένου διὰ τοὺς συνεχεῖς καὶ ὀξεῖς κρωγμούς", ὅθεν καὶ μεταφορικῶς σημαίνει "ἐκνευριστικῶς φωνασκῶν". Προκειμένου περὶ γυναικῶν ἐσχηματίσθη καὶ θηλ. *γαβινέλλα* ἢ *γαδινέλλα*, ὅπερ μετεφέρθη καὶ εἰς τὸ πτηνόν, προκειμένου δὲ περὶ παιδίων ἢ νεοσσῶν τοῦ πτηνοῦ καὶ οὐδ. *γαβινέλλι, γαδινέλλι*». Ἡ λ. *ἀζντέρι, ἀζδέρ*[7], *τό* = ἐντελῶς ὑγιής, περδίκι, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου καὶ συνδέεται ἁπλῶς μὲ τὴ λ. *ἀσκέρι*, ἐνῶ ἡ προέλευσή της θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ στὸ τουρκοπερσικὸ *ezder* = proper, suitable, fit (= κατάλληλος), fitting (= ταιριαστός, κατάλληλος), worthy, ἀπὸ τὸ περσικὸ[8] *azdar* = worthy, proper, suitable; beautiful, καὶ γιὰ τὴ σημασιολογικὴ ἐξέλιξη πρβ. τὸ ἀγγλ. *fit* = κατάλληλος· ὑγιής, σὲ καλὴ κατάσταση· ἡ λ. *ἀγριόζουλο, τό* = ἄγριο ἀτίθασο γίδι, ἐτυμολογεῖται ὀρθῶς ἀπὸ τὶς λ. *ἄγριος* + *ζούλα*, ἀλλὰ ἡ λ. *ζούλα, ἡ* = γίδα, κατσίκα, ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸν ΣΜ ἀπὸ τὸ οὐσ. *τσούλα*[9] > *τὴν τσούλα* > *τὴ τζούλα* > *τὴ ζούλα*, ἀλλὰ ἡ λ. εἶναι βαλκανική, πρβ.: ρουμανικὰ[10] *ciul, ciulă* = ohne Ohren, mit sehr kleinen Ohren, σερβοκροατικὰ[11] *ćula* = pecora con picole orecchie, ποὺ ἔχει περάσει καὶ στὴ δημώδη τουρκικὴ[12] ὡς *çula* = küçük kulaklı koyun veya keçi (= πρόβατο ἢ κατσίκι μὲ μικρὰ ἀφτιά), καὶ πιθανὸν ἐπιβιώνει καὶ στὸ ἰταλικὸ ἰδιωματικὸ[13] *giuleta* = capretta (= κατσικάκι), ποὺ προϋποθέτει τὸν ἀμάρτυρο(?) τύπο

6. Ἰω. Ν. Καλλέρης, «Ἀνάλεκτα λεξικογραφικά», *Λεξικογραφικὸν Δελτίον* 8 (1958) 29, σημ. 1.

7. J. W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon*, Κωνσταντινούπολις 1890, σ. 79α.

8. Francis Johnson, *Encyclopedic Dictionary of Persian, Arabic, and English*, τ. 1-3, Λονδίνο 1852, τ. 1, σ. 67α.

9. Ὁ Στ. Μάνεσης, *ΛΜΜ*, τ. 2, σ. 406, ἔχει καταχωρίσει τὸ λῆμμα: «*τσοῦλος* ἐπίθ. *σοῦλος*, Θηλ. *σούλα*. Ἄγν. ἐτυμολ. Στὴ μελέτη μου, Τροπὴ ΤΣ ΤΖ, 117, 18, ὑποσημ. 9, σημειώνω: "*Σούλα*, ἐπίθ. προβατίνας (γρ. κατσίκας) μὲ μικρὰ ἀφτιά". Στοὺς βόρειους Ἕλληνες: *τσοῦλος* = τράγος ἢ κριάρι μὲ κομμένα ἀφτιά. Τὸ μυκον. τύπο παραδίδει καὶ ὁ Βογιατζῆς (159), ποὺ ἔχει καὶ τύπο *κ'φοσούλα* (87) = πρόβατο χωρὶς κέρατα»· τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ *μίτυλος* = κολοβός, ἠκρωτηριασμένος, ἐξαιρ. δὲ ἄνευ κεράτων, σιοῦτος, ἄκερως, ὅπως ἐπιβιώνει στὸ κυπριακὸ *μίτα, μίταινα, μίτισσα, ἡ* = προβατίνα ἔχουσα μικρὰ ἀφτιὰ καὶ τείνοντα πρὸς τὰ πάνω, συμπίπτει μὲ τὸ σημασιολογικὸ πεδίο τῆς λ. *τσοῦλος*. Π. Ξιούτα, *Κυπριακὴ λαογραφία τῶν ζώων*, Λευκωσία 1978, σ. 112.

10. Al. Cioranescu, *Diccionario etimológico rumano*, Universidad de La Laguna 1958-1966, σ. 200, λῆμμα 2082.

11. Petar Skok, *Dictionnaire étymologique de la langue croate ou serbe*, τ. 1-4, Zagreb 1971-1974, τ. 1, σ. 339. Carlo A. Parčić, *Vocabolario croato-italiano*, Zara 1921, σ. 82.

12. *Derleme Sözlüğü*, τ. 3, Ἄγκυρα 1968, σ. 1302.

13. K. Jaberg - J. Jud, *Index zum «Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz». Ein propädeutisches etymologisches Wörterbuch der italienischen Mundarten*, Βέρνη 1960, σ. 235.

**giula* = κατσίκα, ἐνῶ ἔχει διατυπωθεῖ ἡ ἄποψη ὅτι ἡ λ. συνδέεται μὲ τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ *κυλλὸς* = κυρτός, ἐπικαμπής, ἀπ' ὅπου καὶ τὸ νεοελληνικὸ *κουλλός*. Ἡ λ. *ἀλεγραμέντο, τὸ* = διασκέδαση, περίπατος, ἐτυμολογεῖται ὀρθότερα ἀπὸ τὸ παλαιὸ ἰταλικὸ[14] *allegraménto* = allegrezza (= εὐθυμία, χαρά); stato d'allegria, παρὰ ἀπὸ τὸ ἰταλ. *allegramente* = εὔθυμα.

Ἡ λ. *ἀμπουρλί, τὸ* = εἶναι μιὰ πέτρα *στροτζυλή*, τὶς πολλὲς φορὲς *χουλάκι*, γιὰ νὰ κυλᾶ μακριά. Πετάει ἕνας τὸ *ἀbουρλὶ* καὶ οἱ ἄλλοι πετοῦν τὶς ἀμάδες, ποιὸς θὰ πάει πιὸ κοδά. Εἶναι λοιπὸν ὁ *τόκας* ἢ τὸ *στί*, καὶ παράγεται μὲ ἐπιφύλαξη ἀπὸ τὸ *bουρλὶ* Α. Ρούμελ. καὶ *βουρλί, τὸ* = κλῶνος τοῦ φυτοῦ βούρλου (*ΙΛ*), ἀπὸ τὸ *βοῦρλο*, ἀλλὰ ἡ παραγωγὴ τῆς λ. εἶναι ἐπιεικῶς ἀπίθανη, γιατὶ ἡ λ. συνδέεται μὲ τὸ ἰταλικὸ ἰδιωματικὸ[15] τῆς περιοχῆς τοῦ Μπέργκαμο *borla* = Kugel (= σφαίρα, μπάλα), βενετικὸ[16] *borela* = kleine Kugel zum Spielen (= μικρὴ σφαίρα γιὰ παίξιμο), ἀπὸ τὸ ἀμάρτυρο **borra* = runder Holzklotz (= στρογγυλὸ κούτσουρο)· ἀπὸ τὰ ἰταλικὰ ἰδιωματικὰ *borla* = σφαίρα, μπάλα, *borela* = μικρὴ σφαίρα γιὰ παίξιμο, προέρχεται τὸ μεσαιωνικὸ[17] *μποῦρλος, ὁ, μποῦρλο, τὸ* = μπουκιὰ φαγητοῦ. Τὸ *ἀπορίχι, ἀπορίχ, τὸ* = εἶδος ἐδώδιμου χόρτου πολὺ ἀγαπητοῦ στὸ νησί, ποὺ φυτρώνει τὴν ἄνοιξη καὶ βγάζει κίτρινα λουλουδάκια. Πρὶν ἀνθίσει κόβονται οἱ τρυφερὲς κορυφὲς τῶν βλαστῶν του καὶ μαγειρεύονται βραστές, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει σχέση μὲ τὸ *ἀπορίχτ(ι)*, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ ἐτυμολογηθεῖ[18] ἀπὸ τὸ *ὄρπηξ, -ηκος, ὁ* = βλαστός, βλάστημα, κλάδος, κλῶνος, **ὀρπήκιον* > **ὀρπήκιν* > **ὀρπήκι* > **πορήκι* > *πορήχι* μὲ μαλάκωμα τοῦ *κ* > *χ*. Τὸ λῆμμα **ἀραντό, ἀραδό, τὸ* = εἶδος πρόχειρου[19] φαγητοῦ ποὺ γίνεται μὲ ἀλεύρι βρασμένο σὲ νερὸ (τὸ ἀρχ. *πλύμα*

14. S. Battaglia, *Grande dizionario della lingua italiana*, τ. 1, Τορίνο 1961 κ.ἑ., τ. 1, σ. 319.

15. W. Meyer-Lübke, *REW*, Χαϊδελβέργη ^{3}1935, σ. 108, λῆμμα 1224α· ὁ Stefano Zappetini, *Vocabolario Bergamasco-Italiano*, Bergamo 1859, σ. 68, ἀναφέρει: «*borlà*, rotolare, girare. *Borlà-zo*, cadere, cascare. *Borlà'n tèra*, cimbottolare - dave un cimbottolo per terra».

16. G. Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Βενετία ^{2}1856, σ. 92, 609: «*Sbochia* o *borela*, ma più comun. *sbichie* in plur. *Palle*; *Pallottole*, Corpi rotondi di legno fatti al tornio, cho servono per giuocare».

17. Ι. Ν. Καζάζης - Τ. Α. Καραναστάσης, *Ἐπιτομὴ τοῦ λεξικοῦ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς δημώδους γραμματείας 1100-1669 τοῦ Ἐμμανουὴλ Κριαρᾶ*, τ. 2, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 200, ὅπου ἡ λ. ἐτυμολογεῖται λαθεμένα ἀπὸ τὸ ἰδιωματικὸ ἰταλικὸ *burla* = stoppa, ἀπὸ τὸ λατ. **burrula* = στουπί. Carlo Battisti-Giovanni Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, τ. 1-5, Φλωρεντία 1975, τ. 1, σ. 639· ἡ ἰταλικὴ γνωρίζει τὸ ἰδιόφθογγο *burla* = ἀστεϊσμός, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἴσως παράγεται τὸ νεοελληνικὸ *ἀρλούμπα*, ἡ, ὅπως ἔχει δείξει ὁ Βαγγ. Σκουβαρᾶς, *Τὰ δυσετυμολόγητα τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς νέας ἑλληνικῆς τῆς Ἀκαδημείας Ἀθηνῶν*, Σειρὰ πρώτη, Ζαγορὰ (Βόλου) 1954, σ. 34.

18. Κ. Καραποτόσογλου, «Ἐτυμολογικὲς παρατηρήσεις σὲ νεοελληνικοὺς ἀρχαϊσμούς», *Ἑλληνικὰ* 49 (1999) 135-136.

19. Ὁ Π. Κουσαθανᾶς, ὅ.π., σ. 20, ἀναφέρει: «*ἀραντό, τὸ*, ἀλευρογαλιά, ὑδαρὴς κρέμα ἀπὸ ἀλεύρι καὶ γάλα ἢ νερό».

ἀλεύρου), παράγεται ἀπὸ τὸ ὑποθετικὸ ἐπίθ. *ραντὸς* (τοῦ *ραίνω*, ἀραιὸς ἴσως) ἢ ἀπὸ τὸ ἰταλ. *rado*(ἀραιός, μὲ ἀναλογικὸ κατέβασμα τοῦ τόνου κατὰ τὰ συνών. *ἀραιός, νερουλός*), ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἡ λ. παράγεται ἀπὸ τὸ τουρκοπερσικὸ[20] *rae'dîd, ry'dîd* = pulmentum ex polline, melle et aqua (= κουρκούτι, ἀλευριὰ ἀπὸ σιμιγδάλι, μέλι καὶ νερό). Ἡ λ. *ἀριάνι, ἀριάν, τὸ* = ἀραιὸ μεῖγμα τσιμέντου, ἀποτελεῖ διαφορετικὸ τύπο τῆς λ. *ἀιράνιν, ἀιράνι, τό* = ἀιράνι· συνεκδ. ἡ ἠραιωμένη ἄσβεστος (*ΙΛ* 1, 323), ἡ ὁποία μὲ τὴ σειρά της παράγεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[21] *ayran* = ὀρρός, ὀξύγαλα διαλελυμένον ἐντὸς τοῦ ὕδατος, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο τουρκικὸ[22] *ayra:n* = «"butter milk" or the like; if this could be taken to mean lit. "something separated", it could be taken as a Derivative Noun from *ayr-* (*ad* = *ı r-*) [= basically 'to separate two things, or something]), but it is very odd that such a sound change should have occured in Xakani language, and it is probably merely a false etymology», πρβ. τὸ τουρκ. *ρῆμα ayrmak* = χωρίζω δύο πράγματα, ἢ πρόσωπα, δύο διαπληκτιζομένους, διαιρῶ, διακρίνω, ἐκλέγω.

Ὁ ΣΜ καταχωρίζει τὸν ναυτικὸ ὅρο *ἀρόδο, ἀρόδ'* = μακριὰ ἀπὸ λιμάνι, ἀγκυροβόλιο, γιὰ σύντομη ἐπικοινωνία μὲ τὴ στεριά, καὶ σημειώνει:« Ἀπὸ διάμεσο *ἀρόδου*. Κατὰ τὸ *ΙΛ* ἀπὸ τὸ βενετσ. *rota*· ποὺ μᾶλλον θὰ πρέπει νὰ εἶναι *roda* – τὸ ἰταλ. ἀπὸ ἀρχικὸ *ruota* (τροχός, καὶ *ruota del timone* = τροχὸς πηδαλίου). Ἡ σημασία ταιριάζει μὲ τοῦ πηδαλίου ἕτοιμου γιὰ ἀναχώρηση»· τὸ ΛΚΝ[23] ἐκφράζει ἐπιφυλάξεις καὶ παράγει τὴ λ. ἀπὸ τὸ ἀμάρτυρο βενετικὸ **arodo*, καὶ παραθέτει τὸ παλαιὸ ἰταλικὸ *arroto* = ἐπιπλέον, ἑρμηνεία ἡ ὁποία δὲν δίνει λύση στὸ θέμα. Ὁ Στ. Λυκούδης[24] μᾶς πληροφορεῖ: «*ἀ ρόδο*. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας διαλέκτου ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸ *ἀποσαλεύειν* τῆς ἐπισήμου γλώσσης, τὸ γαλλ. *rester en grande rade*, ἀγγλ. *to ride in the offing*. Κυρίως σημαίνει τυγχάνειν "ἐπ' ἀγκύρας μακρὰν τῆς ξηρᾶς". Μετέπεσεν ἐν τούτοις ἡ σημασία του καὶ εἰς τὸ κρατεῖν ἢ ἀνακωχεύειν ἔξωθεν λιμένος ἢ ἀγκυροβολίου, πρὸς βραχείας διαρκείας ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς ξηρᾶς ἢ πλοίου

20. Franz Meninski, *Thesaurus linguarum orientalium*, Βιέννη 1680, σ. 2333.

21. Ι. Χλωρός, *Λεξικὸν τουρκο-ελληνικόν*, Κωνσταντινούπολις 1899-1900, τ. 1, σ. 289α.

22. Gerand Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Ὀξφόρδη 1972, σ. 276. Ὁ Gerhard Doerfer, *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen*, τ. 2, Wiesbaden 1965, σ. 181, καταλήγει: «wenn das Wort also von dieser Wurzel käme, müßte es bei K **aδiran* oder **aδran* heißen; es heißt aber schon bei K *airan*, s. oben PULLEYBLANK 253 rekonstruiert das mo. Wort < **aγïray*; er übersieht den Zusammenhang mit dem tü. Wort», ἐνῶ ὁ Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 1, σ. 290β, παράγει τὴ λ. ἀπὸ τὸ ρῆμα *ayrmak* = χωρίζω δύο πράγματα, ἢ πρόσωπα, δύο διαπληκτιζομένους, διαιρῶ, διακρίνω, ἐκλέγω.

23. *Λεξικὸ τῆς κοινῆς νεοελληνικῆς* (Ἵδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), σ. 205.

24. Στ. Ε. Λυκούδης, «ἀ ρόδο», *Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία*, τ. 5, σ. 81.

εἰς αὐτὰ ἠγκυροβολημένου, καθ' ἣν διάρκειαν δὲν ποντίζεται ἄγκυρα· ἀντιστοιχεῖ δὲ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ *ἀ ρόδο* πρὸς τοὺς νόθους καὶ μὴ ἐπισήμους ὅρους "*προσεγγίζω που ὑπ' ἀτμόν*", "*... ὑπὸ τὰ ἱστία*"».

Οἱ Kahane - Tietze[25] ἔχουν καταχωρίσει τὰ ἀκόλουθα: «*a roda* (Venet.), corresponding to Ital *a ruota* in the idiom *ancorare a ruota* "sorgere su un'ancora sola con una sola gomena".[...] The Italian idiom is recorded in the 18th century (DMA 802). Greek preserves the prepositional form *ἀρόδο* "en rade"», ποὺ δίνουν συγκεκριμένη λύση, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ ἐὰν ἡ βενετικὴ λ. *roda*, ἰταλικὴ *ruota*, ὅπως χρησιμοποιοῦνται στὴ φράση: *a roda* = *a ruota*, δὲν ἀποτελοῦν διαφορετικοὺς τύπους τοῦ ἰταλικοῦ *ruòta* = τροχός, ρόδα, ἀλλὰ ἰδιωματικοὺς τύπους, δηλαδὴ ἐτυμολογικὸ ζεῦγος, τοῦ ἰταλικοῦ[26] *rada* = γαλλ. *rade*, γερμ. *die Rhede*, ἀγγλ. *road*, *roadstead* = a sheltered[27] piece of water near the shore where vessels may lie at anchor in safety· ἀνοικτὸ ἀγκυροβόλιο, ἐν γένει δ' ὅπου ἐπ' ἀγκύρας σαλεύουσιν αἱ νῆες, ὡς τὸ ἀγκυροβόλιον, *être en grand rade* = στέκω ἀρόδο, καὶ ὁ ἰταλικὸς ναυτικὸς ὅρος ἔχει περάσει στὰ ἑλληνικὰ καὶ ὡς *ράδα*, *ράντα*, ἡ = ὅφορμος, ἀνοικτὸν ἀγκυροβόλιον, προλιμὴν ἀνοικτός, ἐνῶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ ναυτικοὶ ὅροι ἀνάγονται στὸ ἀρχ. ἀγγλικὸ *râd*, ποὺ σχετίζεται μὲ τὸ *ridan* = ride (= ὁρμῶ, ναυλοχῶ, εἶμαι ἀραγμένος), γιατὶ ὅπως παρατηρεῖ καὶ ὁ T. C. Onions:[28] «Continental words for sense B [= sheltered water where ships may ride] have divergent forms, e.g. MDu. *rêde*, M.L.G., G. *reede*», ἐνῶ στὴ μεσαιωνικὴ ἀγγλικὴ ἀπαντᾶ ἡ φράση: *at road*, *at rode* = riding at anchor (= ἀρόδο), δηλαδὴ ὁ ναυτικὸς ὅρος *ἀρόδο* ἀνάγεται στὸν ἀντίστοιχο ἀγγλικὸ *at road*, *at rode*, διὰ μέσου τῆς βενετικῆς,[29] γιατὶ τὰ στοιχεῖα εἶναι

25. Henry & René Kahane - Andreas Tietze, *The Lingua Franca in the Levant*, Urbana 1958, σ. 77, λῆμμα 42· ἡ πληροφορία τους προέρχεται ἀπὸ τὸ σημαντικότατο ἔργο: *Dizionario di marina medievale e moderno*, ἔκδ. Reale Academia d'Italia, Ρώμη 1937, σ. 801, 31-32.

26. Carlo Battisti-Giovanni Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, τ. 5, Φλωρεντία 1975, σ. 3192.

27. *The Oxford English Dictionary: The Compact Edition*, Ὀξφόρδη 1972, τ. 2, σ. 2560.

28. *The Oxford Dictionary of English etymology*, ἔκδ. C. T. Onions - G. W. S. Friedrichsen - R. W. Burchfield, Ὀξφόρδη 1966, σ. 770.

29. Παρόμοια περίπτωση ἔχουμε μὲ τὸ μεσαιωνικὸ ναυτικὸ ὅρο *λόβος*, *ὁ*, ὅπως χρησιμοποιεῖται στὴ φράση: *βέντους τῶν ἀσπῶν καὶ βέντους τοῦ λόβου*, δηλαδή: *βέντος*, *ὁ*, ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *vento* = guy; shtoud (= ἐπίτονος, κν. ξάρτι, βέντο, σχοινίον ἢ συρματόσχοινον στηρίζον τὴν στήλην τοῦ ἱστοῦ ἐκ τοῦ πλαγίου καὶ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ πλοίου μέχρι τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἱστοῦ), *ἄσπα*, *ἡ*, ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *aspa* = handspike (= χειροκίνητος μοχλός, χειρομοχλός, π.χ. ἐργάτου, συνήθως ξύλινος μὲ σιδηροῦν ἄκρον, κν. μανιβέλα), *λόβος*, *ὁ*, ἀπὸ τὸ γαλλικὸ - ἱσπανικὸ *lof*, παλαιὸ ἀγγλικὸ *lof*, πληθ. *loves*, σύγχρονη ἀγγλικὴ *luff*, ἡ ὁποία ἐτυμολογεῖται καὶ ἑρμηνεύεται σωστὰ ἀπὸ τὸν φίλο Τάσο Καρανασταση ὡς: μηχανισμὸς γιὰ τὴν ἀλλαγὴ πορείας πλοίου, γιατὶ ἡ ἀγγλικὴ λ. *luff* = some contrivance for altering the course of ship; e.g. a rudder, a paddle, or some kind of machine for working on the sails·ἐπάρτης δίσπαστος, πρόχειρον σύσπαστον, παλάγκο, ἀπὸ ἕνα διπλοῦν

συντριπτικὰ γιὰ μιὰ τέτοια προσέγγιση.

Ὁ ΣΜ καταχωρίζει τὴ λ. **ἀρσέλι, πληθ. ἀρσέλια, τὰ* = κουρέλια, καὶ ἁπλῶς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι πρόκειται γιὰ τουρκικὴ λ. κατὰ τὰ συνώνυμα: *ρουβέλι, ἀρβέλι, κουρέλι*, ἐνῶ διερωτᾶται μήπως ὁ τύπος πρέπει νὰ διορθωθεῖ σὲ *ἀρβέλια*, ἀλλὰ ἡ λ. πρέπει νὰ συσχετισθεῖ μὲ τὰ ἰταλικὰ *lacero* [latšero] = (κατα)ξεσκισμένος· ρακένδυτος, κουρελιάρης, *lacerare* = (ξε)σκίζω, μὲ ἀντιμετάθεση τῆς ἀρχικῆς συλλαβῆς, δηλαδὴ: *λασέριν*,[30] *τὸ* = κουρέλι (Κύπρος) >**ἀλσέρι* > *ἀρσέρι*, πρβ. *ἀρβέλι* > *ρουβέλι*, ἀπόδοση τοῦ *τσ* > *σ* (?) , ὅπως συμβαίνει στὸ ἰδίωμα τῆς Μυκόνου, καὶ ὑποχωρητικὴ ἀφομοίωση *λ-ρ* > *ρ-ρ*. Τὸ λῆμμα *ἀστρόκου* = μὲ βία, πίεση, πιεστικά, χαρακτηρίζεται ὡς ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ παράγεται ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸ[31] *strëngim* = ἐξαναγκασμός, καταναγκασμός, *me shtrëngim* = μὲ ἐξαναγκασμό, μὲ τὴ βία, προφανῶς μέσω ἰδιωματικοῦ τύπου, πρβ. τὸ ρῆμα *shtrëngoj* = σφίγγω, *strëngoy* = σφίγγεις. Ἡ λ. *ἀφούρα, ἡ* = ἄφθονος ἀφρός, ὅπως χρησιμοποιεῖται στὴ φράση: *Παναγιά, δὲ ψωμί! ἀφράτο! μίαν ἀφούρα εἶναι!* (= πολὺ ἐπιτυχημένο, ἀνεβασμένο στὸ ψήσιμο), δὲν σχετίζεται μὲ τὸ *ἄφρα, ἀφρός*, ἀλλὰ παράγεται[32] ἀπὸ τὸ ἰταλ. *fiore* = ἄνθος, τὸ ἄωτον, ἡ κορυφή, τὸ ἐπίλεκτον, τὸ ἄνθος, τὸ κάλλιστον πράγματός τινος, ποὺ βρίσκεται στὰ νεοελληνικὰ ἰδιώματα καὶ ὡς: *ἀφφούριν, ἀφφόριν, τὸ* = ἀφρώδης ἐπίπαγος σχηματιζόμενος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ οἴνου ἢ τοῦ ὄξους (*ΙΛ* 3, 356), ἀπὸ τὸ ἰταλ. *fiore del vino* = μούχλα τοῦ κρασιοῦ.

Ὁ ναυτικὸς ὅρος *βαβιλώνω*, μτχ. *βαβελωμένος* = γιὰ ἱστιοφόρο, μὲ ἀνοιχτά, ἁπλωμένα τὰ πανιά, μὲ κατεύθυνση πρὸς ὁρισμένο σημεῖο, στὴ μετοχή, πλησίστιος, θεωρεῖται ἀπὸ τὸ *ΙΛ* ὡς ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἀποδίδεται στὶς εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες[33] ὡς: γερμ. *mit vollen Segeln*, ἰταλ. *a gonfie vele*, γαλλ. *à plein voiles*, ἀγγλ. *under full sails*, καὶ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[34] *velivolo* = che vola (come) con le «vele»; (di nave a vela)

καὶ ἕνα ἁπλοῦν τροχίλο, καὶ προφανῶς τὸ μεσαιωνικὸ κείμενο ἀναφέρεται στὰ σχοινιὰ ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὰ διάφορα πολύσπαστα, παλάγκα ἢ παρεμφερεῖς μηχανισμοὺς γιὰ τὸ ἀνέβασμα καὶ κατέβασμα τῶν πανιῶν. Ι. Ν. Καζάζης - Γ. Α. Καραναστάσης, ὅ.π., τ. 2, σ. 69· P. E. Dabovich, *Dizionario tecnico e nautico di marina, italiano, tedesco, francese, ed inglese*, Pola 1883, σ. 53, 1140. *The Shorter Oxford English Dictionary*, αναθ.-έπιμ. C. T. Onions, Ὀξφόρδη 1967, σ. 1175.

30. Κωνσταντῖνος Γ. Γιαγκουλλῆς, *Μικρὸς ἑρμηνευτικὸς καὶ ἐτυμολογικὸς θησαυρὸς τῆς κυπριακῆς διαλέκτου. (Ἀπὸ τὸ δέκατο τρίτο αἰώνα μέχρι σήμερα)*, Λευκωσία 1997, σ. 163.

31. Ν. Χ. Γκίνης, *Ἀλβανο-ελληνικὸ λεξικό*, Ἰωάννινα 1998, σ. 1009.

32. Μ. Π. Περιδῆς, *Λεξικὸν ἰταλικὸν καὶ ἑλληνικόν*, τ. 1-2, Ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου 1861-1862, τ. 1, σ. 783.

33. P. E. Dabovich, ὅ.π., σ. 991.

34. Carlo Battisti - Giovanni Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, τ. 1-5, Φλωρεντία 1975, τ. 5, σ. 4005. The Great Sansoni Dictionaries, *Dictionary of the Italian and English Langu-*

fast-sailing, μὲ ἀνομοιωτικὴ πτώση τοῦ *-li-* λόγω ἐπανάληψης σὲ παρακείμενη συλλαβή, ἰδιαίτερα ὅταν ἔχουμε τὴν πολυτιμότατη πληροφορία τοῦ John Florio,[35] ὁ ὁποῖος ἔχει καταχωρίσει τὸ ἀκόλουθο λῆμμα: *velivolante*, running, and as it were flying with full saile, ἀπὸ τὸ ὁποῖο σχηματίσθηκε τὸ ἰδιωματικὸ *βαβιλώνω, βαβιλωμένος* = μὲ ἀνοιχτὰ τὰ πανιά.

Τὸ ρῆμα *βαγεύω* = περιφέρομαι ἄσκοπα σεινάμενος-κουνάμενος στοὺς δρόμους, ἐτυμολογεῖται ὀρθῶς ἀπὸ τὸ βυζαντινὸ *«βαγεύει· πλανητεύει»* (Σούδα), ἀλλὰ ἡ ἐξήγηση ὅτι τὸ *βαγεύει*: «Πιθανὸν ἀπὸ τὴ λ. *βάγιο*, ἀπὸ τὴν ἰδιότητά του νὰ λυγίζει», εἶναι ἐπιεικῶς ἀπίθανη, ὅταν εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ μεταγενέστερη[36] λ. *βαγεύω* = umherstreifen[37], ausbleiben, παράγεται ἀπὸ τὸ λατινικὸ *vagor, vagari* = περιφέρομαι, περιπλανιέμαι. Τὸ λῆμμα **βεργινάδι, βερν'γάδ', βερνϊάδι, βρενϊάδι, βρενϊάδ', βρενιάδ'* = σκαφίον ξύλινον περιφερικόν· σκαφίον μονόξυλον πρὸς ζύμωσιν· ξυλίνη στρογγυλὴ λεκάνη ἐν ᾗ ζυμώνουν· ξύλινη λεκάνη ἀπὸ μονοκόμματο ξύλο, στροτζυλή, σὰ ζιβίλ', μὲ ἄγρια ξύλα, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ οἱ συχετισμοὶ ποὺ παρατίθενται ἀφοροῦν τὸ ἰδιόφθογγο (homonym) λῆμμα *βεργινάδι, βερνιγάδι, τὸ* = νεαρὴ φοράδα μέχρι δύο ἐτῶν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἀκόμη γεννήσει, τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *vergine* = παρθένος, ἀλλὰ ἡ λ. **βερνϊάδι, βρενϊάδι, τὸ* = ξύλινη σκάφη, πρέπει νὰ ἀναχθεῖ στὰ ρομανικά, πρβ. μεσαιωνικὰ λατινικὰ (1275) *brenta* = Tragkorb für Trauben und Wein, Kufe, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔχουμε:[38] ἰταλ. *brenta*[39] = κάδος πρὸς μεταγγισμὸν οἴνου· grosso bigoncio[40] (= κάδος, μαστέλο· λεκάνη) di legno (che si porta alla schiena, assicurato con cinghie di cuio: per il transporto di mosto e di vino, engandinisch *brainta*, friaulisch *brente*, piemontesisch *brinda*, γενουατικὰ *brinta*.

Ἡ λ. *βίνα, ἡ* = τὸ ἐπάνω μέρος τῆς τυροβολιᾶς· ἕνα καπάκι ποὺ ἐξέχει

ages, Part one, *Italian-English*, edited by Vladimiro Macchi, τ.1-2, Φλωρεντία 1972, τ. 2, σ. 1431.

35. John Florio, *A Worlde of Wordes, or Most Copious, and Exact Dictionarie in Italian and English*, Λονδίνο 1598, σ. 441. Ἡ πληροφορία ποὺ παρέχει εἶναι μοναδική, γιατὶ οἱ Manlio Cortelazzo - Paolo Zolli, *Dizionario etimologico della lingua italiana*, τ. 5, Μπολόνια 1991, σημειώνουν: *«velivolo*, "che corre veloce alla vela" (av. 1764, F. Algarotti: *i velivoti abeti*, cit. da Gher. *Suppl.*, ma il Florio, 1598, registrava gia *velivolante* "che corre, come se volasse a piene vele"».

36. Ὁ *Thesaurus Linguae Graecae*, τ. 2, Παρίσι 1833, ἀναφέρει: «Vocem graecobarbaram esse, factam ab Lat. *Vagari*, annotavit Kusterus. Plura vide apud Ducang».

37. *Lexikon zur byzantinischen Gräzität*, ἐπιμ. Erich Trapp, τ. 2, Βιέννη 1996, σ. 257.

38. W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Χαϊδελβέργη [3]1935, σ. 115, λῆμμα 1285.

39. Ἡ λ. *brenta* ἔχει τὶς ἀκόλουθες σημασίες στὰ ἰταλικὰ ἰδιώματα: madia; fontana; secchio; vaso per lo strutto; trogolo; vaso per far la panna; arnesi da soma; bigoncia; recipienti del viticoltore; botte; mastello. K. Jaberg - J. Jud, ὅ.π., σ. 68.

40. S. Battaglia, *Grande dizionario della lingua italiana*, τ. 2, Τορίνο 1971, σ. 365.

ἀπὸ τὸ τυροβόλι,[41] γιὰ νὰ τὸ φορμάρει, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἡ προέλευσή της πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ στὸ ἰταλικὸ[42] ἰδιωματικό: *vinco, -a* = ritorta; verga; salcio; vetrice; ginestra; fiscella; profime; bacchette del gerlo; vimini; ceste piatte (= ἐπίπεδα, ἴσια καλάθια, φορμοί). Ἡ *βούκλα, ἡ* = στεφάνι σιδερένιο στὴ βάση ἀντένας ἀνεμόμυλου, παράγεται μὲ ἕνα ἐρωτηματικὸ ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *buccola* = σκουλαρήκι, λ. ἡ ὁποία βρίσκεται στὴν νεοελληνικὴ ὁρολογία τῆς ἀργυροχρυσοχοΐας κλπ. ὡς: *μπόκολα, ἡ* = διακοσμητικὸ καμπύλο κομμάτι μετάλλου, καὶ πράγματι προέρχεται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[43] *bòccola* = bush (= ἀντιτριβικὸς δακτύλιος, κουζινέτο), ferrule (= μεταλλικὸς δακτύλιος ἐνισχύσεως, συνδετικὴ στεφάνη).

Ὁ ΣΜ ἀποθησαυρίζει τὴ λ. *βροντόνι, τὸ* = κουρέλι, καὶ τὴ χαρακτηρίζει ὡς ἀγνώστου ἐτύμου, ἀλλὰ ὁ Π. Κουσαθανᾶς[44] προσθέτει: *βροντίνια, μπροντόνια, τὰ* (πληθ.) = τενεκεδάκια καὶ μεταλλικὰ κομμάτια ἢ καὶ κορδέλες ποὺ προσδένονται πάνω σὲ καλάμια στὰ μποστάνια ἢ πάνω στὰ κλαδιὰ ὀπωροφόρων δένδρων γιὰ νὰ κάνουν θόρυβο μὲ τὸν ἀγέρα, νὰ φοβίζουν καὶ νὰ διώχνουν τὰ πουλιὰ ποὺ λυμαίνονται τοὺς καρπούς, εἶδος σκιάχτρου, ποὺ ὁδηγεῖ στὸ ρῆμα *βροντῶ*, παράγωγο τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἡ λ. *βροντόνι*, πρβ. τὸ ἀμάρτυρο **βροντανίζω, βρουντανίζου* (Θράκη) = προξενῶ ἰσχυρὸν κρότον, ἀπὸ τὸ ἀμάρτυρο **βροντάνι* (*ΙΛ*). Ἡ λ. *γαρίφαλο, γαρούφαλο, τό*, παράγεται ἀπὸ τὸ βενετικὸ *garofalo*, ἑρμηνεία ποὺ ἀκολουθεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς μελετητές, ἀλλὰ ὑπάρχει δυσκολία στὸ φωνητικὸ μέρος τοῦ τύπου *γαρίφαλο*, καὶ ὁ ΣΜ ἀναφέρει: «Ἴσως ἀπὸ τὸ παράγωγο *γαροφαλιὰ* ποὺ ἔγινε *γαρεφαλιὰ* (Κρήτη κ.ἀ.) νὰ ἔγινε *γαριφαλιὰ* (στὰ βόρεια ἰδιώματα ἴσως, ὅπου τὸ *e* γίνεται *i*) κι ἀποκεῖ τὸ συνηθισμένο *γαρίφαλο*, ὅπως ὑπάρχει καὶ *γαρέφαλο*», ἐνῶ τὸ Λεξικὸ[45] τῆς κοινῆς νεοελληνικῆς πιθανολογεῖ ἐπίδραση τῆς λ. *καρυόφυλλο*, ἑρμηνεῖες οἱ ὁποῖες προσπαθοῦν, ἀλλὰ δὲν πλησιάζουν τὸ θέμα οὐσιαστικά· κανένας ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὲς δὲν προσκομίζει ρομανικὸ τύπο ὁ ὁποῖος στὴ δεύτερη συλλαβὴ τῆς λ. *garofano, garofalo*, ἢ ἄλλων παρεμφερῶν τύπων, φέρει *i*, γιατὶ ἀκόμη καὶ ὁ W. Meyer-Lübke[46] παρέχει μόνο τὸ παράγωγο piemontesich *ğilofrada*, ἀλλὰ ὁ Walther von Wartburg[47] ἔχει καταχωρίσει τὰ γαλλικὰ ἰδιωματικά: Crau *jouriflado*,

41. *τυροβόλι, τὸ* = τὸ ἀπὸ βούρλα πλεγμένο δοχεῖο σὲ σχῆμα γλάστρας, μέσα στὸ ὁποῖο τοποθετοῦν τὴ γλοιὰ μοζήθρα γιὰ στερεοποίηση.

42. K. Jaberg - J. Jud, ὅ.π., σ. 606.

43. Giorgio Marolli - Furga Gornini, *Dizionario tecnico inglese-italiano, italiano inglese*, Φλωρεντία [10]1972, σ. 1236.

44. Π. Κουσοοθανᾶς, ὅ.π., σ. 32.

45. *Λεξικὸ τῆς κοινῆς νεοελληνικῆς* (Ἵδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), σ. 297.

46. W. Meyer-Lübke, *REW*, *c*. 165, λῆμμα 1727.

47. Walther von Wartburg, *FEW*, τ. 21, σ. 447.

Mars *juniflado*, BAlpes *džyuriflada*, pr. *jhouriflado*, *jhouniflado*, στὰ ὁποῖα ὑφίσταται *i*, γεγονὸς ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ἀμάρτυρο ρομανικὸ τύπο **garifalo* > *γαρίφαλο*, ἐνῶ δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγει τῆς προσοχῆς ὅτι ἡ γνώση ποὺ ἔχουμε τῶν ἰταλικῶν ἰδιαμάτων εἶναι ἀτελής, γιατὶ λείπει τὸ συγκεντρωτικὸ ἔργο, δηλαδὴ κάτι ἀνάλογο μὲ τὸ *ΙΛ* τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἡ λ. *γκαγκαλιά*, *gagaliá*, *ἡ* = τὸ ζυμαρικὸ φιδές, σπιτικὸ κατασκεύασμα μὲ ἀλεύρι σὰν τὸ κριθαράκι, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἀλλὰ ἡ λ. πρέπει νὰ συσχετισθεῖ μὲ τὸ δημῶδες τουρκικὸ[48] *gagala* = ortasi oyuk tandır ekmeği (= ψωμὶ ψημένο στὸ κοῖλο μέρος πυροστιᾶς), bazlama (= εἶδος[49] πλακοῦντος μὲ πολὺ μέλι· flat bread baked on an iron sheet), tandır ya da fırında pişirilen ufak ekmek (= λεπτὸ ψωμὶ ψημένο στὴν πυροστιὰ ἢ στὸ φοῦρνο), καὶ γιὰ τὴ σημασιολογικὴ ἐξέλιξη πρβ. τὸ ποντιακὸ *ἐβριστέ*, *ἡ* = εἶδος σπιτικῶν μακαρονιῶν· σούπα ἀπὸ σπιτικὰ μακαρόνια, ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[50] *evrüşte*, *erişte* = *lagana*; lasagne; χυλόπιτες, λαζάνια, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ περσικὸ[51] *rišta* = thread, line, rope; slices of paste put amongst soup, etc., a kind of macaroni. Τὸ ἀρχαιοελληνικὸ *μαγίς*, *ἡ* = πᾶν εἶδος ἐζυμωμένης ζύμης, μάζα, σχῆμα σφαῖρας ἔχουσα· ἐξαιρ. ἄρτος, ποιὸν σχῆμα ἔχον, καὶ ὄγγος τις στρογγύλος ἐκ προζυμίου, ὡς ὁ φιδὲς κτ. offa , καθὼς καὶ τὸ *κολλύρα*, *ἡ* = εἶδος ἄρτου ἢ πλακοῦντος. Κολλούρα, ἄρτος ἐν τῇ τέφρα τῆς ἑστίας ὠπτημένος διὰ τὸ πρόχειρον, ἀπ' ὅπου τὸ λατινικὸ *collyra* = a kind of pastry of a rough, elongated form, maccaroni, vermicelli (= φιδές), shred into broth (Ἀνθ. Γαζῆ 2, 236, 352. Charlton T. Lewis - Charles Short, *A Latin Dictionary*, σ. 369).

Ἀποθησαυρίζεται ἡ λ. *γκερεμές*, *gerемés*, *ὁ*, ποὺ ἀπαντᾶ στὴ στερεότυπη φράση: *ἕνα gerемὲ* = ὁμοιότροπα, διαρκῶς, ὅπως χρησιμοποιεῖται στὶς φράσεις: *πᾶς θαρρεῖς πὼς εἴμεστα ἕνα gerемέ;* = καθόλου δὲν εἴμαστε τῆς ἴδιας κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς κατάστασης, θέσης, ὅμοιοι· *εἶναι κι οἱ δύο ἕνα gerемὲ* = ἴδιοι, ἄχρηστοι, τιποτένιοι, καὶ χρησιμοποιεῖται σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας, ἀλλὰ ἡ ἐτυμολογία ποὺ προτείνεται ἀπὸ τὸ *ΙΛ* δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν πραγματικὴ προέλευση τῆς λ. ἡ ὁποία ἀνάγεται[52] στὸ τουρκικὸ *bir görmek* = to regard as equal, not to discriminate (= θεωρῶ ὡς ἴσο, δὲ ξεχωρίζω, δὲ διαχωρίζω), ἐνῶ ὅταν χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ σημασία: *συνεχῶς*, *ἀδιάκοπα*, προέρχεται ἀπὸ τὴ χρή-

48. *Derleme Sözlüğü*, τ. 6, σ. 1892, τ. 12, *Ek* [= Συμπλήρωμα], σ. 4506.

49. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 1, σ. 314β.

50. Franz Meninski, *Thesaurus linguarum orientalium*, σ. 142.

51. Francis Johnson, *Encyclopedic Dictionary of Persian, Arabic and English*, τ. 2, Λονδῖνο 1852, σ. 620γ.

52. Κ. Καραποτόσογλου, «Δυσετυμολόγητα τῆς νέας ἑλληνικῆς», *Βυζαντινά* 15 (1989) 286-287.

ση τοῦ ρήματος *görmek* = βλέπω,παρατηρῶ, ὡς βοηθητικοῦ ὕστερα ἀπὸ γερούνδιο σὲ *-e, -a*, ποὺ δείχνει: continuous action (= συνεχὴ δράση), π.χ. *söyliyegörmek* = ὁμιλῶ διαρκῶς. Ἡ λ. *γκιουβέτσι, γιουβέτσ'*, *τὸ* = κρέας μὲ ζυμαρικὰ στὸ φοῦρνο, ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[53] *güme*ç = μελίκηρον, μελόπητα, προφανῶς ἀπὸ παραδρομή, γιατὶ ἡ λ. παράγεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[54] *güvec* = κρίβανος, ἤτοι πλατεῖα πηλίνη χύτρα, κοινῶς *γκιουβέτσι*· vegetables and meat cooked in an eartherware cooking pot. Ἡ γνωστὴ λ. *γκιούλ-μπαχτσές, ὁ* = κῆπος μὲ τριαντάφυλλα, παράγεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ *gül-bahç* = τριανταφυλλόκηπος, ἀλλὰ ἡ λ. ἐτυμολογεῖται ἐπακριβέστερα ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[55] *gülbahçesi* = Rosengarten, τριανταφυλλόκηπος, ἐνῶ ἡ λ. *γλυκοράντε, τὸ* = ὁ αἰθέρας γιὰ ὑγρὸ μὲ τὸ ὁποῖο, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μέσων, προσπαθοῦν νὰ συνεφέρουν ἐκείνους ποὺ λιποθυμοῦν, δὲν ἔχει σχέση μὲ τὶς λ. *γλυκο-* καὶ ἴσως τὸ ἀρκτικὸ τοῦ ρήματος *ραντίζω*, ὅπως ἀναφέρεται, ἀλλὰ παράγεται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[56] *liquóre* = λικέρ, ροσόλι· essenza odorosa, σὲ συμφυρμὸ πρὸς τὸ *odorante*[57] = che emana un odore intenso e per lo più gradevole; odorodo, profumato.

Ὁ ΣΜ ἀποθησαυρίζει τὴ λ. *γουλές, ὁ* = δοχεῖο πήλινο νεροῦ, τὸ κοιν. κανάτι, καὶ τὴν παράγει μὲ ἐπιφύλαξη ἀπὸ τὸ τουρκ. *kule* = πύργος, ἀλλὰ παρατηρεῖ σωστὰ ὅτι ἡ σημασία δὲν ταιριάζει, ἐνῶ ἡ λ. ἀνευρίσκεται καὶ στὰ κυπριακὰ[58] ἰδιώματα ὡς *κουλλές, ὁ* = ἀγγεῖο χωρὶς χέρια, κοινῶς *βάττα, κουκκουμάρα*, καὶ ἡ λ.πρέπει νὰ ἀναχθεῖ στὸ τουρκικὸ[59] *kulle* = a large jar, τὸ ὁποῖο μὲ τὴ σειρά του παράγεται ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ *qulla* = cruche ou pot, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ συριακὸ *qullâ* = pitcher (= στάμνα, κανάτι), ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ *κολεός*· **ἡ θήκη τοῦ ξίφους* Asvgn. *καὶ λάρναξ, καὶ ὑδρία* (Ἡσύχ.), πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἀντιδάνειο τῆς νεοελληνικῆς. Στὸ λῆμμα *γράμπλια, γράβλια, ἡ* = τσουγκράνα, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἡ λ. ἀποτελεῖ διαφορετικὸ τύπο τοῦ ἰδιωματικοῦ *γράβαλο, τό, γραβάλα, γράβουλα, ἡ* = γεωργικὸν ἐργαλεῖον ἐκ σιδήρου ἢ ξυλίνου διαπήγματος, φέροντος ὀδόντας, προσηρμοσμένου εἰς τὸ ἄκρον κοντοῦ πρὸς περισυλλογὴν τῶν λιθαρίων τῶν ἀγρῶν ἢ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ζιζανίων ἢ τὸν καθαρισμὸν τοῦ σωροῦ τῶν σιτηρῶν μετὰ τὸν ἁλωνισμὸν ἀπὸ τοὺς μὴ τελείως τριβέντας στάχυς (*ΙΛ* 52, 151), τὸ ὁποῖο ἐτυμολο-

53. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1451α.
54. Ὅ.π., σ. 1446α. New Redhouse, *Turkish-English Dictionary*, σ. 426.
55. Karl Steuerwald, *Türkçe-Alamanca Sözlük*, Wiesbaden 1982, σ. 345.
56. S. Battaglia, ὅ.π., τ. 9, σσ. 132-133.
57. Ὅ.π., τ. 11, σ. 813.
58. Κωνσταντῖνος Γ. Γιαγκουλλῆς, ὅ.π., σ. 146.
59. J. W. Redhouse, ὅ.π., σ. 1471β. Κ. Καραποτόσογλου, «Κυπριακὰ ἔτυμα: Ἐτυμολογικὰ σὲ δημώδη ὀνόματα ἀγγείων καὶ ἄλλα», *Κυπριακαὶ Σπουδαί* 48 (1984) 29-30, ὅπου καὶ περισσότερα στοιχεῖα.

γεῖται ἀπὸ τὸ *ΙΛ* λαθεμένα ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[60] *gramola* = κοπανιστήρι· strumento composto da due legni uno a canale e uno a coltello che si incastrano girando, e con cui si maciullano la canapa e il lino per seperare le fibbre tessili da quelle legnose, γιατὶ ἡ λ. παράγεται ἀπὸ τὸ σερβοκροατικὸ[61] *grabule, grablje* = rake (= τσουγγράνα), ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ τὸ ἀλβανικὸ[62] *grabuje* = rake, καὶ τὸ πιθανότερο εἶναι ὁ μυκονιάτικος τύπος νὰ προέρχεται ἀπὸ τὰ ἀρβανίτικα.

Ἡ λ. *γρινός*, ἐπίθ. *γρινί*, οὐδ. = γιὰ ὄσπρια, ρύζι, μισοβρασμένα, νερόβραστος, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἀλλὰ τὸ *ΙΛ* (51, 270-271) ἔχει καταχωρίσει τὴ λ. *γκρινιόκουκκο, γρινόκουκκο, τὸ* = κύαμοι δυσκόλως βραζόμενοι, καὶ τὴν ἐτυμολογεῖ ἀπὸ τὶς λ. *γκρίνια, γρίνα,* + *κουκκί*, προσέγγιση ἡ ὁποία εἶναι ἱκανοποιητική. Ἡ λ. *ζαμπλόνα, ἡ* = ἀνόητη, ἀνίκανη γιὰ τὸ παραμικρὸ γυναίκα, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἡ λ. πρέπει νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὸ γαλλικὸ[63] *jobelin, ine* = εὐήθης, ἀνόητος, τὸ ὁποῖο πιθανότατα: «du nom[64] du personage biblique *Job*, qui a occupé l'imagination du peuple surtout par les railleries qu'il a eu à subir de la part de ses amis et les reproches que lui adressait sa femme»· τὸ ρῆμα *ζγαράρω, ζγαλιάρω, σγαράρω* = διαφεύγω, ξεφεύγω, παράγεται μὲ ἕνα ἐρωτηματικὸ ἀπὸ τὸ **ζυγαράρω* < *ζυγαριά*, ἢ ἀπὸ τὸ *ρεζεγάρω* μὲ ἀντιμετάθεση, ἀλλὰ ἡ προσέγγιση εἶναι ἀτελής, γιατὶ ἡ λ. πρέπει νὰ συνδεθεῖ μὲ τὸ ἰταλικὸ *squagliare* =ἀναλύω, λιώνω, *squagliarsi* = τήκομαι. ἐξαφανίζομαι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὁ τύπος *ζγαλιάρω* > *ζγαράρω*, μὲ ὑποχωρητικὴ ἀφομοίωση *λ - ρ* > *ρ - ρ*.

Ἡ λ. *ζένια, τὰ* = ἐργαλεῖα, παράγεται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *genio* = πνεῦμα καὶ μηχάνημα, ἀλλὰ ἡ λ. ἐτυμολογεῖται καλύτερα ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[65] *ingenio, ingegno* = εὐφυΐα, ἀγχίνοια· μηχανή, ἐργαλεῖον, γιατὶ ἡ λ. *genio* δὲ χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ σημασία: ἐργαλεῖο., ἀλλὰ ἡ πλησιέστερη σημασία εἶναι: σῶμα[66] μηχανικῶν, μηχανικοί. Ὁ ναυτικὸς ὅρος *ζεργίνα, ἡ* = κυλιστήριον, σχοινίον διὰ τοῦ ὁποίου κυλίομεν (τραβοῦμε ἢ σηκώνουμε) ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον ἔχει σχῆμα κυλινδρικόν, καθὼς βυτίον, σκηφίσκος

60. S. Battaglia, ὅ.π., τ. 6, σ. 1030.

61. Κ. Καραποτόσογλου, «Μεσαιωνικὲς καὶ νεοελληνικὲς ἐτυμολογήσεις», *Βυζαντινά* 16 (1991) 326-327, ὅπου καὶ περισσότερα στοιχεῖα.

62. S. E. Mann, *A Historical Albanian and English Dictionary* (1496-1938), Λονδῖνο 1948, σ. 131.

63. Ἀντ. Ἠπίτης, *Λεξικὸν γαλλοελληνικόν*, τ. 2, σ. 16.

64. Oscar Bloch - Walther von Wartburg, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Παρίσι [5]1968, σ. 351.

65. Μ. Π. Περίδης, ὅ.π., τ. 1, σ. 906.

66. S. Battaglia, ὅ.π., τ. 6, σ. 667: «organismo tecnico che ha il compito di provvedere allo studio e all'esecuzione di opere pubbliche o d'interesse militare».

(= κάθε ξύλο κατάλληλο γιὰ τὴν κατασκευὴ καταρτιοῦ), ὅπως χρησιμοποιεῖται στὴ φράση: *μοῦ βάλανε ζεργίνα* = μὲ τυραννοῦν, μὲ βασανίζουν, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἡ λ. ἔχει ἐτυμολογηθεῖ σωστὰ ἀπὸ τὸ ἀμάρτυρο ἰταλικὸ[67] **cercina* = circle, ring, πιθανὸν παράγωγο τοῦ ρήματος *cercinare* = tosare le pecore, ἀπὸ τὸ λατινικὸ *circinare* = tagliare in giro. Εἶναι ἀμφίβολο ἐὰν ἡ λ. *ζινίχι, ζινίχ', τό* = πολὺ ἐργατικός, ἐπίμονος ἄνθρωπος· πονηρός, προέρχεται ἀπὸ τὸ μεταγενέστερο *ζινίχιον, τό* = δερμάτινο λουρί, ἀπὸ τὸ ὁποῖο τὸ νεοελληνικὸ *ζινίχι, τό* = σβέρκος, αὐχένας, γιατὶ εἶναι πιθανότερο νὰ σχετίζεται μὲ τὸ ἰδιωματικὸ τουρκικὸ[68] *ciğiz, cimik* = oyunbozan (= ἀνάποδος, στριμμένος), mızıkçı (= ζαβολιάρης); kavgacı (= καβγατζής, ἐριστικός), huysuz (= δύστροπος, ἰδιότροπος); dedikoducu (= ἀνάποδος). Τὸ λῆμμα *ζουμπάς, ζουρμπάς, ὁ* = ἀτσαλένιο ἐργαλεῖο ποὺ χρησιμοποιοῦν γιὰ διατήρηση (γρ. διάτρηση) μετάλλων ἢ γιὰ νὰ καρφώνουν καλύτερα τὶς ἀπεξέχουσες κεφαλὲς τῶν καρφιῶν, ἐπίσημα «στιγεύς», δὲν ἐτυμολογεῖται ἀλλὰ ἁπλῶς ἀναφέρεται ὅτι ὁ τύπος *ζουρμπάς*, ἴσως ἀπὸ παρετυμολογία ἀπὸ τὸ οὐσ. *ζορμπάς*, ἐνῶ ἡ λ. πρέπει νὰ παραχθεῖ ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[69] *zımba* = ἀποκοπτήρ, ἤτοι ἐργαλεῖον δι' οὗ τρυπᾷ τις λευκοσίδηρον κτλ. ἢ ἀφαιρεῖ τεμάχιον ἐξ ὑφάσματος, δέρματος, ἢ τρυπᾷ χαρτονόμισμα πρὸς ἀκύρωσιν.

Τὸ λῆμμα *καβούλα, ἡ*= βῶλος μυζήθρας, κοπανιστῆς ἢ καὶ περιττωμάτων μύγας κλπ., καὶ τὸ παράγωγο ἐπίθετο *καβούλης, καβούλσ'ς, καβούλα, καβουλοκέρης* = γιὰ κριάρι ποὺ ἔχει γυριστὰ κέρατα, παρουσιάζουν δυσκολίες στὴν ἐτυμολόγηση καὶ υἱοθετεῖται ἡ ἑρμηνεία τοῦ Σ. Δεινάκη ὁ ὁποῖος παράγει τὴ λ. ἀπὸ τὸ *κακκαβούλα, ἡ* = σφαῖρα ἐκ χιόνος, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ *καίω*, προσέγγιση ἡ ὁποία ἀφήνει κενά· ἡ λ. *καβούλα*[70], *ἡ* = polverio (= σκόνη, κονιορτός)· καμπούλα· *ἔγινε καβούλα ἀπὸ τὸν πόνο*, ἐνῶ ἀπαντᾶ καὶ ἡ παρεμφερὴς μορφολογικὰ λ. *καβούλι, τό* = σύνθημα, ἡ ὁποία ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[71] *kavil* = λόγος, ὑπόσχεση, συμφωνία, καὶ δὲν ἔχει τὴν παραμικρὴ ἐτυμολογικὴ σχέση μὲ τὴ λ. *καβούλα*, τῆς ὁποίας τὸ ἔτυμο θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ στὸ ἰδιωματικὸ ἰταλικὸ[72] *cavól* = cogól = mucchio (= σωρός, ἄθροισμα, ὄγκος), γιατὶ ὁ Παν. Κουσαθανᾶς[73] ἀναφέρει: «*καβούλα, ἡ* = σωρὸς ἀπὸ ποσότητα συν. ζάχαρης, χώματος κλπ., ἐνῶ ἀναρωτιέται κανεὶς τί εἴδους σχέση

67. Henry & Renée Kahane - Andreas Tietze, ὅ.π., σσ. 166-167, λῆμμα 192.

68. *Derleme Sözlüğü*, τ. 3, σ. 903.

69. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 1, σ. 871α.

70. Πέτρος Βλαστός, *Συνώνυμα καὶ συγγενικά*, νέα ἔκδοση συμπληρωμένη ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ συγγραφέα, Ἀθήνα 1989, σ. 283.

71. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σσ. 1328β-1329.

72. K. Jaberg - J. Jud, ὅ.π., σσ. 108, 134.

73. Παν. Κουσαθανᾶς, ὅ.π., σ. 61.

μπορεῖ νὰ ἔχει ἡ λ. *καβούλης, καβουλοκέρης* = γιὰ κριάρι ποὺ ἔχει γυριστὰ κέρατα, ὅταν θὰ πρέπει νὰ συσχετισθεῖ μὲ τὸ συνώνυμο νεοελληνικὸ *βαβούλα, ἡ* = τὰ βομβοῦντα ἔντομα· μετων. πρόβατον ἔχον ἀτροφικὰ καὶ πολὺ μικρὰ κέρατα περὶ τὰ ὦτα συνεστραμμένα (Κρήτη), συνών. *βαβούλικο, βαβουλοκέρα* (*ΙΛ* 3, 403). Ὁ ΣΜ ἔχει καταχωρίσει τὴ λ. *καγιάσα, ἡ* = γυναίκα ἡλικιωμένη καὶ ἄσχημη, ὅπως χρησιμοποιεῖται στὴ φράση: *μιὰ παλιο-καγιάσα*· ἡ λ. καὶ σὲ τραγούδι σημαίνει καὶ πλεούμενο σαραβαλιασμένο, πιθ. ἡ *μαούνα*, ἐνῶ σχετίζεται ἀβάσιμα μὲ τὴ λ. *καγιαρὸς* = πολὺ ἀδύνατος, κατσιασμένος, ἀπὸ τὸ τουρκικὸ *kaya* = βράχος, βραχώδης τόπος, ἐνῶ πρέπει νὰ ἐπισημανθεῖ ὅτι ὁ Παπαδιαμάντης[74] χρησιμοποιεῖ ἐπακριβῶς τὴ λ. *παλιοκαϊάσα, ἡ*, καὶ ἡ ὁποία ἔχει ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ[75] *qayyâsa* = bâtiment, gabare, quaiche· φορτηγίδα, μαούνα· τὸ μέγεθός τους διαφοροποιεῖται καὶ ἔχουν ἀπὸ ἕνα ἕως καὶ τρία κατάρτια, ἐνῶ γίνεται ἀντιληπτὴ ἡ πολύτιμη καταχώριση τῆς λ. ἀπὸ τὸν ΣΜ γιὰ τὴν καλύτερη μελέτη τοῦ παπαδιαμαντικοῦ κειμένου.

Ἡ λ. *καΐρης, καΐρ'ς, καΐρισσα* = φιλάργυρος, ἐτυμολογεῖται μὲ ἐπιφυλάξεις ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[76] *kayırmak* = κήδομαι, προστατεύω, λαμβάνω πρόνοιαν περί τινος, διορίζω ἢ δέχομαι εἰς ὑπηρεσίαν χάριν τινός, ἀλλὰ ἡ λ. τὸ πιθανότερο πρέπει νὰ συσχετισθεῖ μὲ τὸ τουρκικὸ[77] *haris* = ἄπληστος, πλεονέκτης· inordinately greedy and covetous; avaricious, ambitious. Ὁ *καπαντζές, καπασές, ὁ* = μικρὸ κλουβὶ γιὰ τὴ σύλληψη πουλιῶν, ἐτυμολογεῖται μὲ ἐρωτηματικὸ ἀπὸ τὸ τουρκικὸ *kapan* = παγίδα, ἀλλὰ ἡ λ. παράγεται καλύτερα ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[78] *kapanca* = μικρὰ παγὶς γιὰ πουλιά, ὑποκ. τῆς λ. *kapan* = παγίς. Ἡ λ. *καράβολας, ὁ* = εἶδος κοχλία, σαλιγγαριοῦ, μεγάλου σχήματος, παράγεται ἀπίθανα ἀπὸ τὸ τουρκικὸ *kara* = μαῦρος, καὶ *βόλος, ὁ* = σφαίρα γενικῶς, ὅταν ἡ ἑρμηνεία τοῦ G. Meyer[79] ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *caragollo*, βενετικὸ[80] *caraguol* = caracollo; termine

74. Κ. Καραποτόσογλου, *Ἐτυμολογικὸ γλωσσάρι στὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη*, Ἀθήνα 1988, σ. 58, ὅπου καὶ περισσότερα στοιχεῖα.

75. R. Dozy, *Supplément aux dictionnaires arabes*, τ. 1-2, Leyden 1881, τ. 2, σ. 439β.

76. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1260β.

77. Ὅ.π., τ. 1, σ. 694β. New Redhouse, σ. 454.

78. Ὅ.π., τ. 2, σ. 1269α.

79. G. Meyer, *N.S.*, τ. 4, σ. 32· τόσο ὁ ΣΜ, ὅ.π., τ. 1, σ. 417, ὅσο καὶ ὁ Ν. Π. Ἀνδριώτης, *ΕΛ*, σ. 148, παραπέμπουν στὴν ἀνωτέρω ἐργασία τοῦ G. Meyer, τ. 4, σ. 67. ἐνῶ στὴν πραγματικότητα πρόκειται γιὰ τὴν ἐργασία τοῦ G. Meyer, «Neugriechische Etymologien», *Indogermanische Forschungen* 3 (1894) 67. Ἡ ἰταλικὴ-βενετικὴ λ. *caracollo, caraguol, caragòlo, garagòlo* = κοχλίας, σάλιαγκας, ἀνάγεται στὸ ἱσπανικό: «*caracol*, voz común a los tres romances hispánicos y a la lengua de Oc, de origen incierto, quizá de una raiz expresiva CACAR- como nombre de la cáscara del caracol». J. Corominas - J. A. Pascual, *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, τ. 3, Μαδρίτη 1987, σσ. 844-847· S. Battaglia, ὅ.π., τ. 2, σσ. 735-736.

80. G. Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Βενετία ²1856, σ. 136.

collettivo di quatre differenti Conchilie marine univalvi di due diversi generi, che distingueremo qui appresso..., ἐνῶ ἀπαντᾶ καὶ βενετικὸς τύπος *caragòlo, garagòlo* = chiocciola di mare[81] (= κοχλίας, σάλιαγκας τῆς θάλασσας).

Ἡ δημώδης ναυτικὴ ὁρολογία χρησιμοποιεῖ τὴ λ. *καραντί, καρεντί, τὸ* =τρικυμία χωρὶς ἀέρα, σ' ἕνα μέρος τῆς θάλασσας, ἐνῶ ὁλόγυρα μαίνεται ἄλλη κανονικὴ τρικυμία μὲ ἀέρα, ἡ ὁποία παράγεται[82] ἀπὸ τὸ τουρκικὸ *karındı, karıntı* = a vortex in water (= δίνη, στρόβιλος στὸ νερό), παράγωγο τοῦ ρήματος *karmak*[83] = to make a mash of; to knead; to mix cement etc. with water; to shuffle cards; to thrust into, μὲ τὴν κατάληξη[84] *-[i]nti*, καὶ γιὰ τὸ σχηματισμὸ πρβ. τουρκ. *eğlenmek* =διασκεδάζω, > *eğlenti* > γλέντι, *τὸ* = γλέντι, διασκέδαση, *eklenmek* = προστίθεμαι, κ. φελιάζομαι, αὐξάνομαι, μηκύνομαι, ἐπὶ ὑφάσματος, ἐνδύματος κτλ. μηκυνομένου διὰ προσθήκης τεμαχίου, > *eklenti* = προσθήκη, > *κλέντι, τὸ* = (ἰδιωμ.) προσθήκη λωρίδας ὑφάσματος. Ἡ λ. *καραπέτης, καραπέτ'ς, ὁ* = εἶδος ἀγριόπαπιας, ποὺ ἀπαντᾶ[85] καὶ ὡς *καραπετάκι, τό*, προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[86] *karabatak* = κολυμβίς, δύτης [πτην.], τὸ ὁποῖο θεωρήθηκε ὑποκοριστικό, κατὰ τὸ σχῆμα: *paşmak* > *πασουμάκι* > *πασούμι*. Τὸ *καρίκι, καρίκ', καρίτσ', τὸ* = 1. δοχεῖο ἀπὸ ξεροκολοκύθα. 2. αὐλάκι γιὰ τὸ φύτευμα καπνοῦ, παράγεται[87] μὲ τὴν πρώτη σημασία ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ *qar'* = pumpkin (= μεγάλη κολοκύνθη), gourd (= λαγηναρία, νεροκολοκυθιά), μὲ τὴν κατάληξη *-ίκι(ν)*, ἐνῶ στὴ δεύτερη σημασία ἀπὸ τὸ δημῶδες τουρκικὸ *karık* = tarh, bölüm (tarla için) (= πρασιά, τμῆμα γιὰ χωράφι). Ἡ *καρκαζίκα, ἡ* = κόλπος ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὸ σῶμα, πρὸς ἐνθυλάκωσιν ἀντικειμένων, παράγεται ἀπὸ τὸ *καζίκα, ἡ* = ποδῆρες ἐπανωφόριον, μὲ ἀναδίπλωση τῆς πρώτης συλλαβῆς καὶ ἀνάπτυξη τοῦ ὑγροῦ *ρ*, ἐνῶ ἡ λ. *καζίκα, ἡ*, πρέπει νὰ συσχετισθεῖ μὲ τὸ ἀρχαῖο γαλλικὸ[88] *casingan*, σύγ-

81. G. F. Turato - D. Durante, *Vocabolario etimologico veneto italiano*, Πάδοβα 1978, σ. 32.

82. Κ. Καραποτόσογλου, *Ἐτυμολογικὸ γλωσσάρι στὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη*, σ. 38· J. W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon*, σ. 1413α. Ὁ φίλος Κ. Μηνᾶς, *Μελέτες νεοελληνικῆς διαλεκτολογίας*, Ἀθήνα 2004, σ. 119, παράγει τὴ λ. ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *quarantina* > *καραντίνα, ἡ* = ἀναμονὴ πλοίου στὸ λιμάνι γιὰ σαράντα ἡμέρες, καὶ ἀναφέρει: «Ἡ κατάλ. *-ί*, ἴσως κατὰ τὸ *λιμάνι*».

83. *New Redhouse Turkish - English Dictionary*, Istanbul 1968, σ. 600.

84. J. Deny, *Grammaire de la langue turque (dialecte osmanli)*, Παρίσι 1921, σσ. 555-558, ὅπου καὶ πολλὲς πληροφορίες γιὰ τὸ θεμα.

85. Π. Κουσαθανᾶς, ὅ.π., σ. 70.

86. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1285β.

87. Κ. Καραποτόσογλου, «Γλωσσικὰ Δωδεκανήσου», *Λεξικογραφικὸν Δελτίον* 22 (1999) 39-41, ὅπου καὶ λεπτομερέστερη διαπραγμάτευση.

88. Oscar Bloch - Walther von Wartburg, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Παρίσι [5]1968, σ. 112.

χρονο γαλλικὸ[89] *casaque* = χλαμύς, μανδύας μὲ πλατείας χειρίδας, *καζάκα, κοζόκα*· εἶδος γυναικείου ἐπανωφορίου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προέρχεται τὸ μεσαιωνικὸ[90] *καζάκα, ἡ* = εἶδος ἐνδύματος, διὰ μέσου τοῦ ἰταλικοῦ[91] *casacca* = giubba ampla e comoda che copre il busto (per lo più di panno grossolano, adatta a chi deve fare lavori pesanti, o a chi pratica certi sport all'aria aperta), ἀλλὰ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ φωνηεντισμὸς τῆς λ. *καζάκα, κοζόκα*, πρβ. τὸ ἀγγλικὸ *cassoque* = ράσο· χιτώνας, τζουμπές, *καζίκα, ἡ*, ἐνῶ οἱ λ. ἀνάγονται στὸ περσικὸ *kazagand* = εἶδος ἐπενδύτη.

Ἡ λ. *κισκίκι*,[92] *ξ'κίκ(ι), τὸ* = δύο ὁριζόντια ξύλα κινούμενα διὰ παλάγκου (τοῦ συσπάστου) γιὰ νὰ συσφίγξουν ἑκατέρωθεν τὴ ρόδα ἀνεμομύλου γιὰ νὰ παύση ἡ κίνησις, προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[93] *kıskı* = was zwischen zwei Dinge geklemmt wird wie z.B. Keil, Hemmschuh (= ὅ,τι συσφίγγεται μεταξὺ δύο πραγμάτων, σφήνα, σιαγόνα ταμπούρου φρένου); wedge (= σφήνα), cleat (= σφήνα, τάκος)· τὸ *κοζγιάρι, κοζγιάρ', τὸ* = θηλυκὸ πρόβατο, ἀφοῦ συμπληρώσει ἕνα χρόνο ζωῆς, παράγεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[94] *koçkar* = μέγας κριὸς διὰ πάλην κατάλληλος· toklu (= ζυγούρι πρόβατο). Στὴ λ. *κόκλανος, ὁ*, ἀναφέρεται: «Τὸ *Λεξ.* Πρωίας δίνοντας τὴ λ. *κοκλάνι*, ἐξηγεῖ: "κοινὴ ὀνομασία μεγάλων ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τοῦ τραχούρου καὶ τοῦ κάραγγος". Στὴ Μύκονο *κόκλανος*, κατὰ τὸ *μπακαλιάρος*, τοῦ ὁποίου εἶναι συνώνυμο», ἀλλὰ ἡ λ. δὲν ἐτυμολογεῖται, ἐνῶ ἀγνοεῖται τόσο ἀπὸ τὰ σύγχρονα λεξικὰ τῆς νεοελληνικῆς ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν πληρέστατο[95] *Κατάλογο τῶν ἰχθύων τῆς Ἑλλάδος*, ὁ ὁποῖος παρέχει καὶ τὰ δημώδη ὀνόματα τῶν ψαριῶν προσδιοριζόμενα συγχρό-

89. Ἀντ. Ἠπίτης, *Λεξικὸν γαλλο-ελληνικόν*, τ. 1, σ. 398.

90. Ἐμμ. Κριαρᾶς, *ΛΜΕΔΓ*, τ. 7, σ. 194.

91. S. Battaglia, ὅ.π., τ. 2, σ. 825.

92. Ὁ Δημ. Β. Οἰκονομίδης, «Οἱ ἐν Ἑλλάδι παραδοσιακοὶ ἀλευρόμυλοι», *Ἐπετηρὶς τοῦ Κέντρου Ἐρεύνης Ἑλληνικῆς Λαογραφίας* 25 (1977/1980) 201, ἀναφέρει: «*κισκίκια, κισκίνια* ἢ *φρένα τά*· ὅταν ὁ μυλωνὰς θέλῃ νὰ σταματήσῃ τὸν μύλον, χρησιμοποιεῖ μεγάλην ξυλίνην ἁρπάγην, τοποθετουμένην περὶ τὴν *ρόδαν*, ἔχουσαν τὴν δυνατότητα νὰ τὴν συσφίγγῃ κατὰ τὴν περιφέρειάν της. Ἡ ἁρπάγη αὐτὴ σύγκειται ἐκ δύο τοξοειδῶν χονδρῶν ξύλων ἐξ ἀγριελαίας ἢ πλατάνου, λεγομένων *κισκίνια* ἢ *φρένα* καὶ μαζεύεται τῇ βοηθείᾳ σχοινίου καὶ πολυσπάστου. Μόλις διὰ τῆς προστριβῆς τῶν φρένων ἀκινητοποιηθῇ πως ἡ *ρόδα* καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ μύλος, τότε ὁ μυλωνὰς κατέρχεται κρατῶν στερεῶς τὸ ἄκρον τοῦ μακροῦ σχοινίου τοῦ πολυσπάστου, ὥστε δι' αὐτοῦ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ρυθμίζῃ τὸ φρενάρισμα καὶ δένει τὴν μίαν τῶν ἀντεννῶν τοῦ ἀνεμοτροχοῦ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ μεγάλα σιδηρᾶ ἢ ξύλινα παλούκια, τὰ εὑρισκόμενα ἐξωτερικῶς περὶ τὴν βάσιν τοῦ κτιρίου τοῦ ἀνεμομύλου».

93. Karl Steuerwald, *Türkçe-Alamnca Sözlük*, Wiesbaden 1972, σ. 529. New Redhouse, σ. 656.

94. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1316β. *Derleme Sözlüğü*, τ. 8, σ. 2894.

95. Παν. Σ. Οἰκονομίδης, «Κατάλογος τῶν ἰχθύων τῆς Ἑλλάδος», ἀνάτ. *Ἑλληνικῆς Ὠκεανολογίας καὶ Λιμνολογίας, Πρακτικὰ τοῦ Ἰνστιτούτου Ὠκεανογραφικῶν καὶ Ἁλιευτικῶν Ἐρευνῶν* 11 (1972) 421-599.

νως ἐπιστημονικά· ὁ Ἀδ. Κοραῆς[96] μᾶς πληροφορεῖ: «Ὑπὸ τῶν *Κεστρέων* (ὧν ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια τοὺς μὲν μείζους *κεφάλους*, τοὺς δ' ἥττονας *Κεφαλόπωλα* καλεῖ), [...] τοὺς δὲ μείζους τῶν κεφάλων, ὧν τὰ ὠὰ ταριχευθέντα, ἐστὶ τὸ παρ' ἡμῖν, *Ὠοτάραχον* (*Ὠοτάριχον*), *Κοκλάνους* ὀνομάζων. [...] Τὸ δὲ *κοκλάνους* οὐκ ἔχω φάναι πόθεν παρῆκται· πλὴν εἰ μή τις τὸν *κορακῖνον* (οὕτω γὰρ καλεῖσθαι τὸν Νειλῶον κεστρέα μάρτυρα παρεσχόμεθα τὸν Δίφιλον), εἰς τὸν *κοκλάνον* βαρβάρως ἠλλοιῶσθαι νομίσειε». Ἡ ἑλληνικὴ λ. ἔχει εἰσέλθει στὴ δημώδη τουρκικὴ[97] ὡς *koklan* = kefal balığı (= κέφαλος), καὶ σχετίζεται μὲ τὸ ἱσπανικὸ[98] *chuchano* = Τραχοῦρος ὁ γνήσιος (Trachurus trachurus), τὸ ὁποῖο ἀπαντᾶ καὶ ὡς *chicharro* = Τραχοῦρος ὁ γνήσιος, στὴν ἱσπανικὴ καὶ πορτογαλική.

Ὁ *κολέτης, κολέτ'ς, ὁ* = ἄνδρας θηλυπρεπής, ποὺ τοῦ ἀρέσει νὰ καταγίνεται μὲ τὸ νοικοκυριό, νὰ πλένει φανέλες, τσουράπια μάλλινα, συμπεριφέρεται παιδιαρίστικα, συσχετίζεται μὲ τὸ γαλλικὸ *collet*, ἰταλ. *colletto* = περιλαίμιο, κολάρο, ἢ μὲ τὴ λ. *κῶλος*, ἀλλὰ τὸ πιθανότερο εἶναι ὅτι ἡ λ. παράγεται ἀπὸ τὸ δημῶδες τουρκικὸ[99] *kelete* = çamaşır yıkanırken komşudan yıkanamak için gelen birkaç parça çamaşır (= λίγα κομμάτια ροῦχα ποὺ φέρνουν οἱ γείτονες γιὰ νὰ πλύνουν ἐνῶ πλένονται τὰ ροῦχα). Ἀποθησαυρίζεται ὁ ναυτικὸς ὅρος *κουβούσι, κουβούσ', τὸ* = τὸ πλαίσιο γύρω ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα τοῦ ἀμπαριοῦ τοῦ πλοίου, *ἀμπαρι(τ)ζής*, χωρὶς νὰ γίνεται καμιὰ ἀναφορὰ στὴν προέλευσή του, ὁ ὁποῖος ἀπαντᾶ στὴν κοινὴ ναυτικὴ ὁρολογία καὶ σημαίνει:[100] ἀνοίγματα σχεδὸν τετράγωνα κατασκευαζόμενα εἰς τὰ διάφορα καταστρώματα συνηθέστερον κατὰ τὸ διάμηκες ἐπίπεδον τοῦ πλοίου, χάριν τῆς συγκοινωνίας αὐτῶν καὶ διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἢ ἐξαγωγὴν τῶν ἐπιβιβαζομένων καὶ ἀποβιβαζομένων πραγ-

96. Ἀδ. Κοραῆς, *Ξενοκράτους καὶ Γαληνοῦ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων τροφῆς*, Παρίσι 1814, σσ. 87-89.

97. *Derleme Sözlüğü*, τ. 8, σ. 2905.

98. Arturo Palombi - Mario Santarelli, *Gli animali commestibili dei mari d'Italia*, Μιλάνο 1961, σ. 117. Οἱ J. Corominas - J. A. Pascual, *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, τ. 2, Μαδρίτη 1989, σ. 355, ἀναφέρουν: «*chicharro* "especie de pez marino", origen incierto. Según éste se trata de u atún pequeño. La Acad. en 1843 y 1884 definía:"pez de mar, especie de atún, de cuarta y media de largo, con la aleta del dorso recostada hacia la cola, y una fila de escamas ásperas como una sierra a cada costado. Se halla en las costas de Cantabria y canarias. *Scober trachurus*". Desde 1899 el mismo diccionario da *chicharro* como sinónimo de *jurel* (que designa según unos el *Trachurus trachurus* y según otros el *Scomber trachurus* o el *Caranx* trachurus)».

99. *Derleme Sözlüğü*, τ. 8, σ. 2731.

100. Ἡ. Φ. Κανελλόπουλος, *Ὀνοματολόγιον ἱστιοφόρων 1890*, ἐπιμ. Ἀ. Ἰ. Τζαμτζῆς, Ναυτικὸ Μουσεῖο Αἰγαίου χ.χ., σ. 61· ἡ λ. ἀποδίδεται στὶς εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες μὲ τὰ ἀκόλουθα: ἰταλ. *boccaporto, boccaporta*, γερμ. *die Luke, das Luk*, γαλλ. *écoutille*, ἀγγλ. *hatch, hatchway*. P. E. Dabovich, ὅ.π., σ. 136.

μάτων, ὁ ὁποῖος ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[101] *kovuş*, *koğuş* = a manner of driving away; a squared baulk of timber; a beam or joist supporting a floor; a large hall, ward or dormitory; rez-de-chaussée (= ἰσόγειο); grande salle dans un établissement; grande chambre, dortoir (= κοιτώνας); poutre pour soutenir le plancher.

Ἡ λ. *κούσουλο, τὸ* = σκύβαλο, σκουπιδάκι, κάρφος, συσχετίζεται μὲ τὸ *κότυνα· σκύβαλα* (Ἡσύχ.), ἐνῶ ὁ Ν. Ἀνδριώτης τὴν παράγει ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸ *κίσαλο(ν)*, ἀλλὰ ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι δὲν ὑφίσταται μεσαιωνικὴ[102] λ. *κίσαλον, κίσαλα, τό*, ἀλλὰ πρόκειται γιὰ λαθεμένη ἀνάγνωση τῆς λ. *βήσαλον, βήσαλα*, καὶ ἡ λ. ἔχει ἐτυμολογηθεῖ[103] σωστὰ ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[104] *cossolo* = cosse ou gousse de pois (= τὸ λουβὶ τοῦ μπιζελιοῦ)· siliqua pisorum. Τὸ *κουφέστι, τὸ* = ὁ γοφὸς ἀνθρώπου, χαρακτηρίζεται ὡς ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἡ λ. παράγεται ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸ[105] *kofshë* = thigh (= μηρός). Ἡ λ. *κρούκα, ἡ* = κεφάλι, παράγεται μὲ ἐπιφύλαξη ἀπὸ τὸ *κουτρούκα*, μεγεθυντικὸ τοῦ *κούτρα*, μὲ ἐνδιάμεσο τύπο τὸ *κ'τρούκα*, ἀλλὰ ἡ λ. ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸ[106] *krye, krie, krije* = head (= κεφάλι), μὲ συμφυρμὸ πρὸς τὸ συνώνυμο ἀλβανικὸ[107] *kokë* = κεφάλι, ἐνῶ εἶναι πιθανὸν νὰ ὑφίσταται ἀμάρτυρος τύπος **krykë* στὰ ἀρβανίτικα ἰδιώματα.

Ἡ *λαπίνα, ἡ* = εἶδος ψαριοῦ, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἀλλὰ ἡ λ. ἀπαντᾶ στὰ νεοελληνικὰ καὶ ὡς *λά(μ)παινα*, καὶ πληροφορούμαστε[108] ὅτι: «According to Belon, the Wrasses (= λάβρος, χειλού, λαπίνα) were called *λαμπίναι* in his time, and *lambene* at Venice: a scholiast (Opp. H. i 126) calls them *ληπίναι*. The same word survives in various dialectic forms to this day; e.g. *λήπινα* (Heldreich): Ital. *lappana* (Naples, Sicily); *lapparu* (Catania); *lepa* (Venice)». Τὸ γνωστὸ *λαχουρί, τὸ* = εἶδος λεπτοῦ μαλλίνου ὑφάσματος δι' ἐπινώτια (σάλια) γυναικῶν λαβόντος τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἰνδικῆς πόλεως *Λαχώρης*, δὲν παράγεται κατευθείαν ἀπὸ τὴ *Λαχώρη*, πόλη τῆς Ἰνδίας, ἀλλὰ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκοπερσικὸ[109] *lahuri* =

101. J. W. Redhouse, ὅ.π., σ. 1490α· Jules Théodore Zenker, *Dictionnaire turc-arabe-persan*, Λειψία 1866, σ. 718γ.

102. Ἐμμ. Κριαρᾶς, *ΛΜΕΔΓ*, τ. 8, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 172.

103. Κ. Α. Παπαχρίστος, «Νεοελληνικὰ ἐτυμολογικά», *Βυζαντινὰ* 8 (1976) 323-324.

104. Gio. Veneroni, *Il dizionario imperiale nel quale le quattro principali lingue dell'Europa*, Κολονία 1766, σ. 239· ἡ λ. ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο ἔργο τῆς ἰταλικῆς λεξικογραφίας τοῦ S. Battaglia.

105. S. E. Mann, *A Historical Albanian and English Dictionary (1496-1938)*, σ. 202.

106. Ὅ.π., σσ. 216-217.

107. Ὅ.π., σ. 203.

108. D'Arcy Wentworth Thompson, *A Glossary of Greek Fishes*, Λονδίνο 1947, σ. 147· Κ. Καραποτόσογλου, «Ἐτυμολογικὰ σὲ ποντιακὲς λέξεις», *Ἀρχεῖον Πόντου* 43 (1990-1991) 291-292.

109. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1477α.

λαχουρί, βύσσος ἡ Ἰνδική, σάλιον πολύτιμον, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἰνδικῆς πόλης *Labur*. Τὸ *λαχτέντο, λαχτέδο, λακτέδο, τὸ* = γουρουνόπουλο τοῦ γάλακτος, συσχετίζεται μὲ ἐπιφύλαξη μὲ τὸ ἰταλικὸ *latte* = γάλα, ἀλλὰ ἡ λ. ἀνάγεται στὴ μεσαιωνικὴ λατινικὴ ὅπου διαβάζουμε:[110] «*Lactans*, Papiae, quae lac praebet: *Lactens* , cui praebetur. Lex Alem, tit. 72. & 2: *Alia autem jumenta de grege, quae Lactantia sunt*, etc. Gloss. Gr. Lat.: *Γαλαθηνός, Lactantia, Lactans*. In aliis Glossis περὶ κρεῶν: *Caro porcina, χοιρεῖον. Lactantia, γαλαθηνόν*. Ubi *Lactans est tener porculus*, quomodo a Lampridio et S. Hieronymo usurpatam hanc vocem docuit Salmasius ad eumdem Lampridium pag. 203. [eadem notione usurpatur in Libertatibus Habitantium villae de Villereys ann. 1253. apud Acherium tom. 9. Spicil. pag. 193]» (Du Cange, *Glossarium Latinitatis* 5,7), ἀπὸ τὸ ὁποῖο προέρχεται καὶ τὸ μεταγενέστερο[111] *λακτέντον*, πρβ.: *Ἐν τούτῳ*[112] *τῷ μηνὶ ἁρμόζει γαλακτοτροφεῖν καὶ γαλακτοποτεῖν· ἐκ δὲ τῶν κρεῶν ὄρνιθας ἐσθίειν. καὶ πρόβεια, καὶ περιστεράς, καὶ νήσσας καὶ τρωγλίτας, ὄρτυγας καὶ λακτέντα ὀπτὰ ξὺν ὀξυμέλιτι ἐσθίειν ... καὶ λακτέντα τὰ μικρά*. Ὁ ναυτικὸς ὅρος *λέζος, λέζιος, ὁ* = ὀπὴ τοῦ πυθμένος λέμβου χρησιμεύουσα διὰ τὴν βύθισίν της πρὸς «στανιάρισμα», σύσφιγξιν τῶν σανίδων φουραγμένων μετὰ μακρὰν παραμονὴν εἰς τὸν ἥλιον, παράγεται ἀπὸ ἀρχικὸ *λέντζος*, χωρὶς νὰ δηλώνεται ἡ προέλευση τῆς λ., ἐνῶ ἡ λ. ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸν σπάνιο[113] ναυτικὸ ὅρο *leso* o tappo d'imbarcazione = boatplug, plug in a boat; tampon du nable d'embarcation (= ἴβδης λέμβου, πῖρος τῆς βάρκας).

Τὸ ρῆμα *λεντίζω, λεδίζω* = ψαρεύω μὲ μανωμένα δίχτυα τὴν ἡμέρα, σχετίζεται μὲ τοὺς ναυτικοὺς ὅρους *λεντία*, ἡ = πλαγιοδέτης πλοίου, *λέντισμα, τὸ* = ἰδιός τις τρόπος ἁλιείας, ἰδίως τῆς συναγρίδος, ἀλλὰ συγχρόνως παρατίθεται καὶ ἡ λ. *λέντιον, τὸ* = (λατιν.) λινὴ ὀθόνη, ὕφασμα λινοῦν, μάκτρον, ποδιά, ἡ ὁποία δὲν ἔχει σχέση, γιατὶ ἡ λ. *λεντία, ἡ* =

110. Du Cange, *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, τ. 4, ἀνατ. Graz 1954, σ. 7.

111. Οἱ J. Corominas - J. A. Pascual, *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, τ. 3, Μαδρίτη 1989, σσ. 615-616, σημειώνουν: «*Lechón* | *Leitones*, nombre de lugar port., en 1059, *RL* XXXV, 95; "*una porca cum suos lectones*", doc. de Toro de 1099, M.P., *Orig.*,92;| comp. *λακτεντον* id., ya en un papiro egipcio (*KJRPh.* [= *Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Philologie*] VII, 61); *lechonato,-ata*, "lechoncilio" cub. (Ca., 247,79); *lechona*».

112. *De duodecim mensium natura*, ἐπιμ. J. L. Ideler, *Physici et medici Graeci minores*, Βερολίνο 1851, κεφ. 1,11-4, κεφ. 3,25.

113. Capt Paasch, *Dictionnaire de marine, anglais-francais-allemand-espagnol-italien*, Παρίσι [4]1908, σ. 339· ἡ ἰταλικὴ λ. *leso* = πῖρος, ἀγνοεῖται ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ S. Battaglia, καὶ ἀπὸ ἄλλα θεμελιώδη δημοσιεύματα γιὰ τὴν ἰταλικὴ ναυτικὴ ὁρολογία!

πλαγιοδέτης, παράγεται[114] ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[115] *lentia* = parbuckle (= κυλιστήριον, ζεργίνα, δύο ἢ πλείονα σχοινία, διὰ τῶν ὁποίων περιβαλλόμενον ὀγκῶδες κυλινδρικὸν σῶμα, ὡς π.χ. βαρέλιον, ἀνέλκεται εἰς τὸ κατάστρωμα). Ἡ *λίτσα, ἡ* εἶδος ψαριοῦ ποὺ εἶναι ἄσπρο, πλατὺ καὶ πίσω σὰν ψαλίδα – γι' αὐτὸ λέγεται καὶ *ψαλίδα*, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἡ λ. ἀπαντᾶ στὰ νεοελληνικὰ[116] καὶ ὡς *λέτσα, ἡ* = Λιχία ἡ ἀμία (Lichia amia), καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ βενετικὸ[117] *lizza, leccia* (Nizza) = Λιχία ἡ ἀμία. Ἡ λ. *λούτζα, λούζα, ἡ* = 1) ὠμοπλάτη ἀνθρώπου ἢ ζώου. 2) εἶδος ἀλλαντικοῦ ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸ φιλέτο κρέατος χοίρου, τὸ ψαρονέφρι, μὲ μπαχαρικά, θρύμπη, παράγεται ἀπὸ τὸ (ἀρχαῖο) γαλλικὸ[118] *longe* = ψαρονέφρι, νεφραμιά, ἀπάκια, τὸ ὁποῖο προέρχεται[119] ἀπὸ τὸ ἀμάρτυρο λατινικὸ **lumbea* < *lumbus* = φόα, ἰσχίον, > *lumbulus* = ὀσφύς, ὀσφυϊκὴ χώρα, ἀπ' ὅπου καὶ τὸ βενετικὸ *nómbolo* > μεσαιωνικὸ ἑλληνικὸ[120] *νεβουλιά, τὰ* = ἰσχία, ἀπάκια (βλ. παρακάτω τὴ λ. *μπούμπουλο*).

Ἡ λ. *μαϊδί, τὸ* = λεφτά, χρήματα, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἡ λ. ἀπαντᾶ ὡς *μαϊδιά, τά*, σὲ νεοελληνικὰ ἰδιώματα, καὶ ἔχει ἐτυμολογηθεῖ[121] ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ *mayyidî* = para (1/40th part of a piastre), συγκεκομμένο τύπο τοῦ *mu'ayyadî*, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ σουλτάνου *Mu'ayyad*. Τὸ *μανάρι, τὸ* = τὸ ἐργαλεῖο ποὺ ἀλλοῦ λέγεται «κασμάς»· γεωργικὸ ἐργαλεῖο le pic (= σκαπάνη), δικέλα pioche d'agriculture, hoyan, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἀλλὰ ἡ λ. παράγεται ἀπὸ τὸ μεταγενέστερο λατινικὸ[122] *manuaria* [*securis*] = secure da tenere in mano, ἀπὸ τὸ *manuarius* < *manus*, ἢ ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ ἰδιωματικὸ[123] *man(n)ara* = *mannaia* = πέλεκυς, ἀξίνα, ἐνῶ ἡ παραγωγὴ τῆς λ. κατευθείαν ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *mannaia* =

114. D. C. Hesseling, *Les mots maritimes empruntés par le grec aux langues romanes*, Ἀμστερνταμ 1903, σ. 22.

115. P. E. Dabovich, *Dizionario tecnico e nautico di marina*, Pola 1883, σ. 660· S. Battaglia, ὅ.π., τ. 8, σ. 948: «marin. imbracatura formata con cavi disposti in modo da poter sollevare o calare un corpo cilindrico facendolo rotolare lungo un piano inclinato o verticale. Derivato dallo spagn. *lantia* "cavo grosso usato per le alberature"».

116. Παν. Σ. Οἰκονομίδης, ὅ.π., σ. 513.

117. P. E. Dabovich, ὅ.π., σ. 663.

118. Ad. Hatzfeld - Ars. Darmesteter, *Dictionnaire générale française*, τ. 2, ἀνατ. Παρίσι 1901, σ. 1422: «moitié (en long) de l'échine du veau, depuis le bas des épaules jusqu'à la queue».

119. O. Bloch - Walther von Wartburg, ὅ.π., σ. 374.

120. Ἐμμ. Κριαράς, *ΛΜΕΔΓ*, τ. 11, σ. 209.

121. Κ. Καραποτόσογλου, «Δυσετυμολόγητα τῆς ποντιακῆς διαλέκτου», *Ἀρχεῖον Πόντου* 44 (1992/1993) 317-318.

122. C. Battisti - G. Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, τ. 3, Φλωρεντία 1975, σ. 2351.

123. G. Meyer, *Negriechische Studien*, IV, Βιέννη 1895, σ. 48. Ὁ G. Meyer ἀποθησαυρίζει τὸν ἰταλικὸ ἰδιωματικὸ τύπο ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Mussafia, *Beitrag zur Kunde der norditalienischen Mundarten im XV. Jahrhunderte*, Βιέννη 1886, σ. 224 (?). Ὁ τύπος ἔχει ἀποθησαυρισθεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς K. Jaberg - J. Jud, ὅ.π., σ. 300.

πέλεκυς, παρουσιάζει δυσκολίες, καὶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ λ. ἀνευρίσκεται καὶ σὲ ἄλλα νεοελληνικὰ ἰδιώματα ὡς *μανάρι, τό, μανάρα, ἡ* = πέλεκυς, τσεκούρι.

Ἡ λ. *μαντάρι, μαδάρι, τὸ* = τὸ σκοινὶ ποὺ ἀνεβάζει τὸ πανὶ τοῦ καϊκιοῦ μὲ δύο μακαράδες, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἡ λ. ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ νεοελληνικοῦ ναυτικοῦ δημώδους λεξιλογίου καὶ ἐτυμολογεῖται[124] ἀπὸ τὸ *μάντος, ὁ* = πολύσπαστο, μὲ τὴν κατάληξη *-άρι*, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[125] *mante, amante* = runner (= ἐπάρτης,[126] κν. μαντοπόδαρο, ποδάρι τοῦ παλάγκου, σχοινίου διερχόμενον δι' ἁπλοῦ τροχίλου, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἕν ἄκρον εἶναι δεμένον εἰς ἀκίνητον ἀντικείμενον π.χ. πόρπην ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, κόρακα, γάντζον). Ὁ *μαντρακάς, μαδρακάς, ὁ* = ἐργαλεῖο τῶν χτιστῶν, εἶναι διαφορετικὸς τύπος τοῦ νεοελληνικοῦ[127] *ματρακάς, μαντρακάς, ὁ* = κοντὸ καὶ σχετικῶς ὀγκῶδες σιδερένιο σφυρὶ μαρμαρᾶ, ἢ γιὰ εἰδικὲς λιθοδομές, μὲ τετράγωνα κεφάλια καὶ μικροῦ μήκους λαβή, καὶ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκοαραβικὸ[128] *mıtrak, mıtraka* = σφυρίον σιδηρουργοῦ, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ[129] *ṭaraqa* = to hammer, strike with a hammer, forge sth., esp. metal. Ἡ *μασιά, ἡ* = τσιμπίδα γιὰ τὴ φωτιά, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ βυζαντινὸ *μασσίον*, ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο γαλλικὸ *masse*, ἀλλὰ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[130] *maşa* = λαβή, πυράγρα, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ *miḥašša* = sickle, scythe; fire iron (= σίδερο γιὰ τὴ φωτιά, γκελμπερί), poker (= σκαλιστήρι φωτιᾶς)· τὸ *μάτσι, μάσι, τὸ* = σπιτικὸ κριθαράκι, χυλοπίττα, χαρακτηρίζεται ὡς ἄγνωστης ἐτυμολογίας, καὶ ἡ λ. πρέπει νὰ συσχετισθεῖ μὲ τὸ μεσαιωνικὸ *μάτσι, τὸ* = εἶδος ζυμαρικοῦ, τὸ ὁποῖο ἔχει ἐτυμολογηθεῖ[131] ἀπὸ τὸ τουρκικὸ *tutmaç* = fresh-made pastry cut in strips and cooked with meat and yoghurt, ἢ τὸ τουρκικὸ *oğmaç, omaç çorbası* = freshly made tarhana, a kind of thick soup.

Τὸ *μούτουλο, τὸ* = μακρόστενη, ὀρθογώνια, χτιστὴ τρύπα ποὺ ἀφήνουν κατὰ τὸ χτίσιμο κατωγειοῦ, ἀποθήκης, κελιοῦ (βουιδοκελιοῦ), περι-

124. D. C. Hesseling, ὅ.π., σ. 22.

125. P. E. Dabovich, ὅ.π., σσ. 21, 693.

126. Κ. Δ. Καμαρινός, *Μέγα ἀγγλοελληνικὸν λεξικόν, ναυτικῶν, ναυτιλιακῶν καὶ τεχνικῶν ὅρων*, Πειραιὰς 1963, σ. 869· ἐξαιρετικὸ ἔργο μὲ μοναδικὴ πληρότητα γιὰ τὰ ναυτικὰ θέματα.

127. Ζήσιμος Α. Τζάρτζανος, *Λεξικὸ τῶν λαϊκῶν τεχνικῶν ὅρων τῆς οἰκοδομικῆς*, Ἀθήνα 115.

128. I. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1706α.

129. Hans Wehr, *A Dictionary of Modern Written Arabic*, ἐπιμ. J. Milton Cowan, Wiesbaden 1971, σ. 558β.

130. I. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1509β.

131. Κ. Καραποτόσογλου, «Ἐτυμολογικὲς παρατηρήσεις στὴ μεσαιωνικὴ ἑλληνική», *Νεοελληνικὴ Διαλεκτολογία* 3 (2000) 105-106.

στερώνα κλπ., γιὰ ἀερισμὸ τοῦ χώρου ἢ γιὰ τὰ περιστέρια, ὁπότε εἶναι καὶ τριγωνική, σχετίζεται ὀρθῶς μὲ τὴ λ. *βούτουλο* (Χίος), *τό* = ὀπὴ ἐντὸς τοίχου, τὴν ὁποία ὅμως ἀπίθανα τὸ *ΙΛ* (4_1, 93) σχετίζει μὲ τὸ μεταγενέστερο *βότουλος*, πρβ.: *εἰώθασι γὰρ αὐτοὶ τὰ λίπη κατατέμνοντες βάλλειν εἰς τὸ φύραμα καὶ οὕτω πληροῦν τοὺς βοτούλους* (Scholia in Equites 490a, 4), ἀπὸ τὸ λατινικὸ *botulus* = λουκάνικο, ὅταν ἡ λ. πρέπει νὰ συσχετισθεῖ μὲ τὸ μεσαιωνικὸ *μοῦτλον, τό* = triglyptos, πρβ. *τρίγλυπτα*[132] *δὲ ἐστι τὰ τριχὰ ἐν τοῖς πέρασιν ἐγγεγλυμμένα ξύλα (καλοῦσι δ' αὐτὰ οἱ πολλοὶ μοῦτλα)*, ἀπὸ τὸ λατινικὸ *mutulus* = ἀγκών, πρόμοχθος· toute espèce de saillie de pierre ou de bois s'avançant au delà de l'alignement d'un mur. Ἡ λ. *μούφα, ἡ*, προσδιορίζεται ὡς: *σκόδα: τὸ σκοινὶ ποὺ δένομε τὸ πανὶ στὴ μάπα, τὸ χαλκὰ τῆς κουπαστῆς ἢ μούφα βιδωτή*, ἐνῶ στὴν τεχνικὴ νεοελληνικὴ ὁρολογία ὁρίζεται[133] ὡς: pipe coupling (= σύνδεσμος σωλήνων); pipe union (= ἕνωση σωλήνων, ρακόρ), καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸ *muff* = χιτώνιον, μανσόν, μανίκι· *muff-coupling* = ζεύξις διὰ χιτωνίου, σύνδεσμος μανσόν, πρβ. καὶ τὸ ἰταλ. *mùffola*[134] = muffle, *mùffola di giunzione* = junction box (= κιβώτιο διανομῆς, κιβώτιο συνδεσμολογίας). Τὸ *μπαγδατί, τό* = τοίχωμα ἀπὸ λεπτὲς σανίδες σταυρωτὲς μὲ ἐπίχρισμα ἀσβέστη, ποὺ χωρίζει δωμάτια ὡς μεσότοιχος ἢ χρησιμοποιεῖται στὴ σκεπὴ σπιτιοῦ, προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[135] *bağdadî* = ὁ κάτοικος τῆς Βαγδάτης, ὁ ἀνήκων τῇ Βαγδάτῃ· διάφραγμα ἀραιὸν ἐκ λεπτῶν, στενῶν καὶ ἐπιμήκων ξυλαρίων, δι' οὗ κατασκευάζουσι τὰ μεσότοιχα τῶν διαιρέσεων τῶν οἰκοδομῶν ἢ καί τινας ὀροφάς, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπιχρίεται ὁ πηλὸς καὶ τὸ κονίαμα, ἅτινα δίδουσιν εἰς τὸ διάφραγμα τοῦτο ὄψιν τοίχου, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ[136] *bağdadi* = a native of Baghdad. Ἡ *μπαζίνα, ἡ* = πρόχειρη σούπα ἀπὸ βρασμένα ἀποκόμματα ψωμιοῦ σὲ νερὸ μὲ βούτυρο καὶ ντομάτα, ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[137] *basina* = σούπα, μανέστρα· bazzofia (= minestrone abbontante e pesante, vivanda grossolane). Ἡ λ. *μπακιράκι, bακράτσι, τό* = χάλκινο δοχεῖο, μαστραπάς, σχετίζεται ἀδόκιμα μὲ τὴ λ. *μπακίρι*, ἐνῶ ἡ λ. παράγεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[138] *bakraç* = ἀντλητήρ, μπακράτσι, ἤτοι σκεῦος χαλκοῦν μετὰ

132. Eustratii et Michaelis et anonyma in ethica Nicomachea commentaria, ἔκδ. G. Heylbut, Βερολίνο 1892, σ. 552, 6-7.

133. Ι. Χαραλάμπης, *Τεχνικὸν καὶ γενικὸν ἀγγλοελληνικὸν καὶ ἑλληνοαγγλικὸν λεξικόν*, Ἀθῆναι χ.χ., σ. 242.

134. Giorgio Marolli - Furga Cornini, *Dizionario tecnico, inglese-italiano, italiano-inglese*, Φλωρεντία [10]1972, σ. 1626.

135. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 1, σ. 358α.

136. Hans Wehr, ὅ.π., σ. 67β.

137. S. Battaglia, ὅ.π., τ. 2, σσ. 87, 130.

138. Ι. Χλωρός, τ. 1, σ. 323α.

λαβῆς ἄνωθεν, χρησιμεῦον πρὸς ἄντλησιν. Τὸ φυτὸ *μπαξάνα, ἡ* = ἀγριοτριανταφυλλιά, ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὴ λ. *μπαξές, ὁ*, μὲ τὴν κατάληξη *-άνα*, ἀλλὰ ἡ λ. ἐτυμολογεῖται στὴν πραγματικότητα ἀπὸ τὸ τουρκοπερσικὸ[139] *behmen, bahman* = Ροδῆ ἡ κυνορροδῆ (Rosa canina), κοινῶς *ἀγριοτριανταφυλλιά*. Ἡ *μπεντενουσιά, bedenουσιά, ἡ* = ἐξουσία, πρβ.: *δὲ θέλω νὰ πέσω ποτὲ στὴ bedenουσιά του*, δὲν παράγεται ἀκριβῶς ἀπὸ *bende* = δοῦλος, ἀλλὰ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[140] *bende-niz* = ὁ δοῦλος σας, ὁ θεράπων ὑμῶν, ἤτοι ἐγώ, ἀπὸ τὸ *bende* = δοῦλος, θεράπων.

Ἡ λ. *μπόσκα, ὄσκα, ἡ* = ἀσφόδελος, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρβανίτικο[141] *boshkë*, διαφορετικὸ τύπο τῆς λ. *boçkë* = Σκίλλα ἢ Οὐργινέα ἡ παραλιακὴ (Scilla (Urginea) maritima), κοινῶς[142] *σκυλλοκρομμύδα, ἀσκυλοκάρα, βότσικας, μπότσικας*, καὶ ὅπως ἀναφέρει ὁ μοναδικὸς Μ. Στεφανίδης:[143] «Ὁ *ἀσφόδελος* παρομοιωθεὶς πρὸς μικρὸν νάρθηκα, τὸν καλούμενον κοινῶς καὶ *ἀκάρωνα* ὠνομάσθη καὶ *ἀκαρόνι*. Συχνάκις δ' ἐναλλάσσονται τὰ ὀνόματα *νάρθηκος* καὶ *σκίλλης* καὶ *ἀσφοδέλου* διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν φύλλων καὶ τῶν ἀνθοφόρων καυλῶν τῶν φυτῶν τούτων». Ὁ *μπότσος, ὁ, βόσα, ἡ* = δεσμὸς ἐξ ἁλύσου ἢ σχοινίου, ἔχμα· τὸ σκοινὶ ποὺ τραβοῦμε τὴν τράτα, παράγεται[144] ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[145] *bozza* = stopper (= ἔχμα, κατοχεύς, μπότσος). Τὸ *μπούμπουλο, boúboulo, τὸ* = ἡ μικρὴ *λούζα* τοῦ χοίρου (σὰν μικρὸ σαλάμι)· τεμάχιον χοιρείου φαχνοῦ κρέατος εὑρισκομένου ὑπὸ τὴν λούζαν χοίρου, σχετίζεται μὲ ἐπιφύλαξη μὲ τὴ λ. *πούπουλο* > *ἕναν πούπουλο* > *boúboulo*, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἡ λ. παράγεται ἀπὸ τὸ βενετικὸ[146] *nómbolo* = Lende (= φαρονέφρι, ἀπάκια) (βλ. παραπάνω τὸ λῆμμα *λού(τ)ζα*), μὲ ὑποχωρητικὴ ἀφομοίωση *n - mb* > *b - b*. Ἡ λ. *μπούρδα, boúrδα, ἡ* = σακκὶ ἀλεύρου· μεγάλο δέμα μπαμπακιοῦ, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἀλλὰ ἡ λ. ἀπαντᾶ στὴν κυπριακὴ διάλεκτο ὡς *βούρκα, ἡ* = δερμάτινος σάκκος, καὶ ἐτυμολογεῖται[147] ἀπὸ τὸ λατινικὸ[148]

139. Franz Meninski, ὅ.π., σ. 5980· F. Steingass, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Λονδίνο 1892, σ. 212β.

140. Ι. Χλωρός, ὅ.π., σ. 369α.

141. S. E. Mann, ὅ.π., σ. 34. Ὁ Eqrem Çabej, *Studime etimologjike né fushë të shqipes*, Τίρανα 1976, σ. 505, σημειώνει: «En albanais de Grèce aussi *boshkë* à côté de *boçkë*».

142. Θ. Χελδράιχ - Σπ. Μηλιαράκης, *Τὰ δημώδη ὀνόματα τῶν φυτῶν προσδιοριζόμενα ἐπιστημονικῶς*, Ἀθήνα ²1925, σ. 119.

143. Μ. Κ. Στεφανίδης, «Δημώδη φυσιογνωστικά», *Λαογραφία* 9 (1926) 444.

144. D. C. Hesseling, ὅ.π., σ. 25.

145. P. E. Dabovich, ὅ.π., σ. 155.

146. W. Meyer-Lübke, ὅ.π., σ. 418, λῆμμα 5159· G. Boerio, ὅ.π., σ. 442: «*nòmbolo, lombo*, L'arnione vestito co'suoi muscoli e con tutti i suoi integumenti; *taglio de nombolo, lombata*; tutta quella parte da cui contengasi uno de'lombi; e dicesi per lo più quand'è staccato dal corpo dell'animale».

147. Κ. Χατζηιωάννου, *Ἐτυμολογικὸ λεξικὸ τῆς ὁμιλουμένης κυπριακῆς διαλέκτου*,

bulga = a leathern knapsack, bag (= δερμάτινο σακκίδιο, τσάντα). Τὸ *μπουρούκιο, bουρούκιο, τὸ* = περιληπτ. μικρὲς γόπες, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, καὶ ἡ λ. πιθανὸν νὰ σχετίζεται μὲ τὸ ἰσπανικὸ[149] *bogarro* = μικρὴ γόπα (Box boops) (giovane), μὲ ἀντιμετάθεση *g - r > r - g*, τὸ ὁποῖο ἀνάγεται στὸ ἀρχαιοελληνικὸ[150] *βόαξ, βόηξ, βῶξ, ὁ* = a grunting fish, sacred to Hermes, called from the sound it makes, Box boops, ποὺ ἀπαντᾶ καὶ ὡς *βόωψ, ωπος, ὁ* = a small fish with large eyes, ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ τὸ νεοελληνικὸ *βόπα, γόπα, ἡ*.

Ἡ *μπύρια, bύρια, μπιριά, ἡ* = τὸ χωνὶ γιὰ μετάγγιση νεροῦ σὲ δοχεῖο κρασιοῦ, βαρέλι, σχετίζεται μὲ ἕνα ἐρωτηματικὸ μὲ τὴν *μπυριέρα, ἡ* = ὄργανον ἐκ λευκοσιδήρου ἐν σχήματι κολούρου κώνου διάτρητον κατὰ τὴν βάσιν χρησιμεῦον διὰ τὸ θειάφισμα ἀμπέλων καὶ λαχανοκήπων, ἀπὸ τὸ *ἀπύρι, τὸ* = θειάφι, ἀλλὰ ἡ λ. ἀπαντᾶ σὲ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας ὡς *πίρια*[151], *πίργια, ἡ* = μεγάλο χωνὶ κατάλληλο γιὰ τὴ μετάγγιση λαδιοῦ, καὶ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ βενετικὸ[152] *piria* = imbuto (= χωνὶ) e infundibulo (= χοάνη, χωνί), strumento di latta fatto a campana, notissimo, per versare il liquore ne'vasi, καὶ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἢ τὴν ἰταλικὴ τὸ ἀλβανικὸ[153] *piri* = funnel (= χωνί), tundish (= χοάνη, χωνί), ἐνῶ ἡ λ. *μπιριέρα, ἡ*, ποὺ ἀπαντᾶ μόνο στὸ ἀκόλουθο τετράστιχο: *μιὰ φορὰ ἔταν μιὰ γριὰ / τσαὶ κατούρειενε στραβὰ / καὶ τσῆ βάλα τὴ biριέρα / τσαὶ κατούρειεν ἴσια πέρα*, δὲν ἔχει τὴν παραμικρὴ σχέση μὲ τὸ *ἀπύρι, τὸ* = θειάφι, ἀλλὰ εἶναι παράγωγο τῆς λ. *πίρια, πίργια, ἡ*, πιθανότατα ἀπὸ ἀμάρτυρο ρομανικὸ τύπο **piriera*, καθὼς αὐτὸς ὁ σχηματισμὸς ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ὕπαρξη τῆς λ. *pevera*[154] =χωνί· imbottavino (= χωνὶ γιὰ κρασὶ) di grosse dimensione, τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀμάρτυρο **plêtria*, δηλαδὴ θεωρεῖται ἴδιας προέλευσης μὲ τὴ λ. *piria*, ἡ ὁποία πιθανὸν[155] ἀνάγεται στὸ ἀμάρ-

Λευκωσία 1996, σ. 52.

148. Charlton T. Lewis - Charles Short, *A Latin Dictionary*, Ὀξφόρδη 1879, σ. 254.

149. Arturo Palombi - Mario Santarelli, *Gli animali commestibili dei mari d'Italia*, Μιλάνο 1961, σ. 47.

150. *LSJ*[9], σ. 319.

151. Ἀντ. Ξανθινάκης, *Λεξικὸ ἑρμηνευτικὸ καὶ ἐτυμολογικὸ τοῦ δυτικοκρητικοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος*, πρόλ.-ἐπιμ. Χριστ. Χαραλαμπάκης, Ἡράκλειο 2000, σ. 427.

152. G. Boerio, ὅ.π., σ. 512· C. Battisti - G. Alessio, ὅ.π., τ. 4, σσ. 2943, 2906, ὅπου σημειώνουν: «*pidria* f. a. ven. *pidria*, ven. *piria* (passato al velletr. *péria*, abr. *piriё*...lat. regionale *plêtria* da un bizant. **plê´tria*, propriam. riempitrice, diffuso dall'Esarcato ravennate».

153. S. E. Mann, ὅ.π., σ. 387.

154. S. Battaglia, ὅ.π., τ. 13, σ. 223.

155. Ὁ W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, σ. 548, λῆμμα 6597, μᾶς πληροφορεῖ: «Der Ursprung des, wie es scheint, in Norditalien boden ständigen und bei der Wanderung vielfach umgestalteten Wortes, vgl. tosk. *pevera* nach *bevere*, ist unbekannt; vielleicht griech. *peiria* "Trichter"».

τυρο μεσαιωνικὸ ἑλληνικὸ τῆς (κάτω) Ἰταλίας *πλήτρια, ἡ = αὐτὴ(ὸ) ποὺ *πληρώνει*, γεμίζει, πρβ. τὸ ἀγγλικὸ ἀντίστοιχο *filler* = (προσ.) γεμιστής, *oil filler* = χωνί. Ὁ *ναμκιόρης, ναμκιόρης* = ἐκδικητικός, κακός, πεισματάρης, ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[156] *nankör, namkör* = ἀγνώμων, ἀχάριστος, ἀπὸ τὶς περσικὲς λ. *nan* = ἄρτος, ψωμίον, καὶ *kör* = τυφλός, ἀόμματος. Ὁ *νάπος, ὁ* = ξύλινο δοχεῖο σὰν μαστέλο, ποὺ μετροῦσαν ἄλλοτε τὰ ξερὰ σύκα, φασόλια, ἐτυμολογεῖται[157] ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ *nappo* = ποτήρι, κύπελλο, τάσι· ξύλινη λεκάνη. Τὸ λῆμμα *νταχτιριρί* (ἐπιφώνημα) = σὲ μικρὰ παιδιὰ καθὼς τὰ χορεύουν στὰ χέρια οἱ μητέρες, σχετίζεται ἀπίθανα μὲ τὸ λῆμμα *γιάχτιρι* (Ἴμβρος) (*ΙΛ* 5_1, 119-120) *γιαχτιρὶ* (Θάσος)[158] = τὰ σύλληπτρα ποὺ λαμβάνει ὁ ἀγροφύλαξ ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην ζώου, τὸ ὁποῖον συνέλαβεν εἰς ἀπηγορευμένον μέρος, ἐνῶ ὁ μυκονιάτικος τύπος ἀποτελεῖ διαφοροποίηση τοῦ κοινοῦ ἑλληνικοῦ *νταχτιρντί*,[159] τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[160] *dandini* = μόριον, ἐν χρήσει ὅταν χορεύωσι τὰ μικρὰ παιδία πρὸς κατεύνασιν καὶ διασκέδασιν. Τὸ *ντιβόρι, τὸ* = περιτοιχισμένος χῶρος, μάντρα, ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει καὶ καμιὰ κάμαρα μέσα, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νεοελληνικὸ *ντουβάρι, τό*, ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[161] *divar, duvar* = τοῖχος, ντουβάρι· μάντρα. Τὸ *ντρουμπούκι, δρουβούκι, τὸ* = καλοθρεμμένος, καλοψημένος, ἀπαντᾶ στὰ νεοελληνικὰ καὶ ὡς *ντελμπούκι* = εὔσωμος, καὶ ἀνάγεται στὸ τουρκικὸ *tomruk* = πρέμνον, κορμὸς δένδρου, στέλεχος, κούτσουρον· ξύλον χονδρὸν τοῦ λουτροῦ· ποδοκάκκη, χοῖνιξ ἤτοι τὸ ξύλον δι' οὗ σφίγγουσι τοὺς πόδας τῶν καταδίκων· συνεκδ. εἱρκτή· heavy log, ἀπὸ τὴν ὁμοιότητα. Ἡ λ. *οὔφια, τὰ* = ὠμοπλάτες, σωστὰ σχετίζεται μὲ τὸ ἀρχαιοελληνικὸ[162] *γόμφος, ὁ* = καρφίον σιδηροῦν, ἢ ξύλινον· δεσμός, σύνδεσμος, γιατὶ τὸ *ΙΛ* (52, 149), ἔχει ἀποθησαυρίσει τὸν τύπο *γούφια, γούφια* (Τῆνος), *οὔφια* (Μύκονος) = ράχις, ὠμοπλάτη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν ὑπάρχουν ἀμφιβολίες γιὰ τὴν παραγωγὴ τῆς λέξης. Ἡ λ. *παβέζι, παβέζ', τὸ* = σωρὸς ἀπὸ ἄχυρα πλάι σὲ ἁλώνι, γιὰ προστασία τοῦ ἁλωνιζόμενου καρποῦ ἀπὸ τὸν ἀέρα· μέρος

156. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1858β.

157. Κ. Καραποτσόγλου, «Ἐτυμολογικὲς παρατηρήσεις στὰ κατωιταλικά», *Νεοελληνικὴ Διαλεκτολογία* 1 (1994) 164-167.

158. Τὸ *ΙΛ*, τ. 51, σσ. 119-120, θεωρεῖ τὴ λ. ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ ἡ λ. ἀνάγεται στὸ τουρκικὸ *ayakteri* = ἰδρὼς (ter) τοῦ ποδὸς (ayak), ἤτοι τὸ διδόμενόν τινι ὡς ἀμοιβὴ διὰ τὸν κόπον του, ἀμοιβὴ ἰατροῦ· fee paid to a person for a job that involves walking; doctor's fee for a home visit. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 1, σ. 485α. New Redhouse, σ. 101.

159. Τὸ *Λεξικὸ τῆς κοινῆς νεοελληνικῆς* (Ἵδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), Θεσσαλονίκη 1998, παράγει τὴ λ. ἀπὸ τὸ τουρκικὸ *dahtın, dahtın*, ἀλλὰ τέτοιος τύπος δὲν παραδίδεται στὴν τουρκικὴ γλώσσα, ἐπίσημη ἢ δημώδη.

160. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 1, σ. 769α.

161. Ὅ.π., σ. 817β.

162. Ἀνθ. Γαζῆς, κ.ἄ., ὅ.π., τ. 1, σ. 414.

ὑπήνεμο, σωστὰ σχετίζεται μὲ τὸ ἰταλικὸ *pavese*, τὸ ὁποῖο δὲ σημαίνει μόνο: *θυρεός*, ἀλλὰ καί: *παράρρυμα*[163] (= τὸ ἐξ ὀθόνης κατασκεύασμα ἐπιμήκους καὶ ὀρθογωνίου σχήματος ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῶν πλευρῶν μικρῶν πλοίων καὶ ἰδ. ἱστιοφόρου, ἐν χρήσει ὡς προφυλακτικὸν αὐτῶν ἀπὸ εἰσβολῆς ὑδάτων)· lunghe[164] strisce di tela bianca con cui si coprivano tutte le brande dell'equipaggio, depositate nelle impavesate lungo il bordo, καὶ ἀπὸ τὴ σημασία: *παραπέτασμα*, ἀνέπτυξε παρεμφερεῖς σημασίες στὸ ἰδίωμα τῆς Μυκόνου.

Τὸ λῆμμα *παλάμη, ἀπαλάμη, ἡ* = 1) ἡ παλάμη. 2) μεῖγμα πίσσας μὲ τὸ ὁποῖο ἀλείφουν ἐξωτερικὰ τὰ πλοῖα, πρέπει νὰ διαχωρισθεῖ σὲ δύο διαφορετικὰ λήμματα, γιατὶ ἡ λ. *παλάμη, ἡ* = μεῖγμα πίσσας, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[165] *spalmo* = χρίσμα, ἄλειμμα, μίγμα ρητίνης, στέατος, ἐλαίου, θείου κλπ. πρὸς ἄλειψιν τῶν πλοίων, μὲ ἐπένθεση τοῦ *α*, καὶ πτώση τοῦ ἀρχικοῦ *σ*. Τὸ *πιρούνι, περούνι, τὸ* = πιρούνι, κακῶς σχετίζεται μὲ τὸ ἀρχαιοελληνικὸ *περόνη, ἡ*, γιατὶ ἡ λ. ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ βενετικὸ[166] *pirone* = perno, piole, forchetta, bastone aguzzo, καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ *piro* = piulo, pirolo, cavicchio < λατιν. *epi(ù)rus* < *ἐπίουρος*[167] = φύλαξ, ἐπιστάτης· ξύλινο καρφί. Ἡ *ράντα, ἡ* = κεραία πλοίου, εἶναι τὸ ἰταλικὸ[168] *randa* = spanker (= ἐπίδρομος, κν. μπούμα, τὸ κατώτατον ἀναδρομικὸν τραπεζοειδὲς ἱστίον), spencer (= ἡμιόλιον ἱστίον τιθέμενον εἰς τὸν μεγάλον ἱστὸν καὶ ἀντικαθιστῶν τὴν προτονίδα τοῦ ἐπιδρόμου). Ὁ *ρέγκουνας, ρέγουνας, ὁ* = θαλάσσια ἐσοχὴ μέσα σὲ βράχο σὰν μικρὸ φιόρντ, θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, ἐνῶ πληροφορούμαστε ὅτι: «Ὁ Βογιατζίδης ἐξηγεῖ: "χαντάκι ποὺ σχηματίζεται στὴ γῆ ἀπὸ βροχή". Αὐτὸ ἐνισχύει κάπως τὸν ἀμφίβολο τύπο *ρέβουνα* (R 253), ποὺ τὸν ἐξηγεῖ μὲ τὰ "ruisseau (= ρυάκι, χαντάκι) comme τρόχαλο"»· ἡ λ. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸ[169] *rrëkena, rrëkéra*, πληθ. τοῦ *rrëkaje, rrëké* = mountain stream (= ρεῦμα τοῦ βουνοῦ), brook (= ποταμάκι, ρυάκι), rill (= ρυάκι), torrent. Ἡ *ροκάνα, ἡ* = κουλούρα ἀπὸ σχοινί, ποὺ τὴν περνοῦν οἱ τρατάρηδες λοξὰ στὸ στῆθος καὶ τὴν ἔχουν περασμένη ἀπὸ τὸν ὦμο ὅταν τραβοῦν τὰ δίχτυα πρὸς τὴν ἀκτή, τὴν ἀμμουδιά, σχετίζεται μὲ τὴν ἰταλικὴ λ. *rocca* = ρόκα, μὲ τὴ μεγεθυντικὴ κατάληξη[170] *-άνα*, ἐὰν δὲν ὑποκρύπτεται ἀμάρ-

163. Μ. Π. Περίδης, *Λεξικὸν ἰταλικὸν καὶ ἑλληνικόν*, τ. 2, Ἐν Ἑρμουπόλει Συρου 1862, σ. 1169.

164. S. Battaglia, ὅ.π., τ. 12, σ. 873.

165. Μ. Π. Περίδης, ὅ.π., τ. 2, σ. 1499.

166. C. Battisti - G. Alessio, ὅ.π., τ. 4, σσ. 2946-2947.

167. Ἄνθ. Γαζῆς, κ.ἄ., ὅ.π., τ. 1, σ. 713.

168. P. E. Dabovich, ὅ.π., σ. 881.

169. S. E. Mann, ὅ.π., σ. 436.

170. Κωνστ. Μηνᾶς, *Ἡ μορφολογία τῆς μεγεθύνσεως στὴν ἑλληνικὴ γλώσσα*, Ἰωάννινα

τυρος ἰταλικὸς ἰδιωματικὸς τύπος **roccana*, πρβ. τὸ ἰταλικὸ παράγωγο *rocchetto*[171] = bobbin, coil (= σπείρα, ἕλιγμα, κουλούρα).

Ἡ λ. *σαλαμέτι, τὸ* = ἀνακούφιση, προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[172] *selamet* = ἀσφάλεια, σωτηρία, ἀπαλλαγὴ ἀπὸ δεινῶν καὶ συμφορῶν. Ὁ *σαλμανάς, ὁ* = ἄτακτος ἄνθρωπος, παράγεται ἀπὸ τὸ δημῶδες τουρκικὸ[173] *salman* = set free, loose, untied (animal). Ἡ *σβίγα, σβία, ἡ* = ὄργανο ὑφαντικό, μὲ τὸ ὁποῖο τυλίγουν τὸν μίτο ἀπὸ τὸ κουβάρι σὲ βέργα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ *χέρι*, τὴ λαβὴ ποὺ γυρίζομε τὴ ρόδα, τὰ δύο *ἀφτιά*, τὴν *κοιλιὰ* (ἄξονα τῆς ρόδας, τοῦ τροχοῦ) καὶ τὸν *ἄρδαχτο* (σιδερένια βέργα ὅπου τυλίγεται ὁ *μίτος*), ἔχει καταχωρισθεῖ ἀπὸ τὸν Σομαβέρα[174] ὡς: «*σβίγα, ἡ*. Molinello da filare», ἐνῶ ἡ λ. ἀπαντᾶ μεταξὺ τῶν ἄλλων περιοχῶν στὴν Κρήτη[175] ὡς *σβίγα, σβίγα, ἡ* = 1) ὁ τροχὸς καὶ ἐξαιρ. ἕνα εἶδος τροχοῦ χειροκίνητου, διαμέτρου 1, 1/2 περίπου μέτρου στὸ ὁποῖο τυλίσσεται τὸ μετάξι ὅταν ἐξάγεται ἀπὸ τὰ κουκούλια (Ἀνατ. Κρήτη). 2) ἡ δίνη, ἡ ἑλικοειδὴς περιστροφικὴ κίνησις, στρόβιλος (Δυτ. Κρήτη), ἐνῶ στὴ ναυτικὴ ὁρολογία σημαίνει:[176] 1) τὸ στροφεῖον, *ἡ σβίγκα, le tour à bitord*, ἐργαλεῖον προσομοιάζον τὴν ἀνέμην χρήσιμον εἰς κατασκευὴν διστρόφου. 2) τὸ ἐξέλικτρον, *ἡ ἀνέμη* ἢ *ἡ σβίγα, le touret de loch*· εἶδος στροφείου, ἐφ' οὗ περιελίσσεται τοῦ δρομομέτρου τὸ σχοινίδιον καὶ ἐξελίσσεται.

Ὁ Γ. Πάγκαλος ἐτυμολογεῖ τὴ λ. ἀπὸ τὸν ἦχο *σβ, σβ, σβ*, ποὺ παράγεται κατὰ τὴν περιστροφικὴ κίνηση, τὴν περιδίνιση, πρβ. καὶ τὴ λ. *σβούρα, ἡ*, ἀπὸ τὸν ἦχο *σβοὺρρ* (ὀνοματ.), ἐνῶ γιὰ τὴν παράλληλη σημασιολογικὴ ἐξέλιξη πρβ. τὸ ἰταλ. *mulinello*[177] = μικρὸς μύλος· στροφεῖον· βαροῦλκο· *δίνη ὕδατος, ἀνέμου*· eddy (= μικρὴ δίνη), whirl (= στρόβιλος); aspo, bindolo (= πηνιστήρι, τυλιγάδι).

Ἡ ἐτυμολόγηση τῆς ἀπὸ τὸν ἦχο *σβ, σβ, σβ*, τῆς περιδίνησης παρέχει μιὰ πειστικὴ ἀπάντηση γιὰ τὴν προέλευσή της, ἀλλὰ στὴν πραγμα-

1978, σσ. 98-101.

171. P. E. Dabovich, ὅ.π., τ. 911.

172. Ι. Χλωρός, ὅ.π., τ. 1, σ. 919β.

173. New Redhouse, σ. 981.

174. Alessio da Somavera, *Tesoro della lingua greca-volgare ed italiana*, Παρίσι, appresso Michele Guignard, 1709, σ. 362.

175. Μαν. Ι. Πιτυκάκης, *Τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης*, τ. 2, Ἀθήνα χ.χ., σ. 951. Γεώργ. Ἐμμ. Πάγκαλος, *Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Κρήτης*, τ. 3, Ἐν Ἀθήναις 1961, σ. 378, τ. 1, Ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 375.

176. Η. Φ. Κανελλόπουλος, *Ὀνοματολόγιον Ἱστιοφόρων 1890*, ἐπιμ.-πρόλ.-εύρετ. Ἀ. Ἰ. Τζαμτζῆς, ἐκδόσεις Ναυτικοῦ Μουσείου Αἰγαίου χ.χ., σσ. 82, 137.

177. S. Battaglia, ὅ.π., τ. 11, σ. 61. Μ. Π. Περίδης, ὅ.π., τ. 2, σ. 1073. The Great Sansoni Dictionaries, *Dictionary of the Italian and English Languages*, Part One, *Italian-English*, τ. 2, σ. 835.

τικότητα ἡ λ. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἰσπανικὸ[178] *viga* = 1) beam, girder, rafter, joist. 2) screw press (= πιεστήριο, πρέσα μὲ βίδα). 3) batch or portion of olives pressed at one time; une poutre ou tref, une solive; *viga de lagar*: la poutre d'un pressoir à vin: selon aucuns c'est aussi une presse d'imprimerie, μὲ τὴν προσθήκη τοῦ ἀρχικοῦ σ-, πρβ. *σβάρνα* < σλαβ. *barna*. Ὁ Π. Βλαστὸς[179] μᾶς πληροφορεῖ: «*σβίγα*· = 1) μαγγάνι, ροδάνι· 2) ἐξέλικτρον δρομομέτρου ἢ στροφεῖον σχοινοπλόκου, καὶ γιὰ τὴ σημασιολογικὴ ἐξέλιξη *πιεστήριο* > *μαγγάνι, ροδάνι*, πβλ. τὸ γαλλικὸ *treuil* = μάγγανος, μαγγάνι· ναυτ. βίντσι, ἀλλὰ πληροφορούμαστε συγχρόνως ὅτι:[180] « *treuil*. Lat. *tŏrcŭlum* "pressoir" (= πιεστήριο). Le sens moderne est attesté depuis le xiee s. Auparavant et encore aujourd'hui dans beaucoup de parlers le mot désigne le pressoir. Le changement de sens s'explique par le fait que la poutre du pressoir tourne dans une position horizontale comme le treuil (= ἡ ἀλλαγὴ τῆς σημασίας ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ δοκάρι τοῦ πιεστηρίου περιστρέφεται σὲ ὁριζόντια θέση ὅπως τὸ μαγγάνι). L'it. *torchio* et l'a. pr. *troth* désignent aussi le pressoir».

Ἡ ἰσπανικὴ λ. *viga* σχετίζεται μὲ τὸ λατινικὸ[181] *biga(e)* = a pair of horses or rarely of other animals; also, a two-horsed car or chariot, ἀπ' ὅπου τὸ μεταγενέστερο[182] *βίγα*, *ἡ* = *συνωρίς*,[183] *ἡ* = ἅρμα, ὄχημα ἐκ δύο ἵππων, ἡμιόνων, ταύρων κ.τ.τ. συνεζευγμένον, τοὐτέστιν, ἅμαξα ἔχουσα δύο ἵππους, πρβ. καὶ τὸ ἀκόλουθο χωρίο:[184] *Ἀλέξανδρος δὲ ζεύγνυσιν ἐν μὲν τῇ βίγᾳ δύο ἵππους βαλιούς, τοὺς δὲ ἀκρωτῆρας δαγαλλίους δεξιὸν μὲν τὸν Βουκέφαλον ἀριστερὸν δὲ πετάσιον.*

Τὸ ἐπίθετο *σιβὸς* = γιὰ μαλλὶ προβάτου, τραχύς, πιθανὸν νὰ σχετίζεται μὲ τὰ ἰδιωματικά:[185] *σίβον* = μελανόφαιον, *σίβα* Bezeichnunh eines Maukesels, ποὺ ἀνάγονται στὸ σλαβικὸ *sïv* = grau. Ἡ λ. *σιγνάτσα*, *ἡ* =

178. *Simon and Schuster's Concise International Dictionary, English-Spanish, Spansh-English*, Νέα Ὑόρκη 1975, σ. 1342. J. Corominas - J. A. Pascual, *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, τ. 5, σσ. 809-812, ὅπου καὶ ἐκτεταμένη ἔρευνα γιὰ τὴν πιθανὴ προέλευσης τῆς λέξης.

179. Π. Βλαστός, *Συνώνυμα καὶ συγγενικά*, νέα ἔκδοση συμπληρωμένη ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ συγγραφέα, ἐπιμ. Ἄλκηστις Σουλογιάννη, Ἀθήνα 1989, σ. 589.

180. Oscar Bloch - Walther von Wartburg, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, σ. 649.

181. Charlton T. Lewis - Charles Short, *A Latin Dictionary*, σ. 237.

182. E. A. Sophocles, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine periods (From B. C. 146 to A. D. 1100)*, τ. 1-2, Cambridge, Massachusetts 1887, τ. 1, σ. 308.

183. Ἄνθ. Γαζῆς, κ.ἄ., ὅ.π., τ. 3, σ. 207.

184. *Historia Alexandrini magni vel Pseudo-Callisthenes, Recensio* (lib. 1), ἐπιμ. U. von Lauenstein, Meisenheim am Glan, Hain, 1962, 1929-31.

185. G. Meyer, *NS*, τ. 1, Βιέννη 1894, σ. 57. Morton Benson - Biljana Šljivić-Šimšić, *Serbocroatian-English Dictionary*, Βελιγράδι [2]1979, σ. 564.

παλαιὸ τραπεζογραμμάτιο, ἀποτελεῖ διαφορετικὸ τύπο[186] τοῦ *σιχνάτσα, ἡ*, τὸ ὁποῖο παράγεται σωστὰ ἀπὸ τὸ *ἀσσιγνάτσια*, ἀπὸ τὸ γαλλικὸ *assignat* = χαρτονόμισμα ἐν χρήσει ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1790 μέχρι τοῦ 1796. Τὰ *σίσερα, τὰ* = μικρὰ ἀποκόμματα ἀπὸ τὸν τεμαχισμὸ τοῦ χοίρου κατὰ τὰ *χοιροσφάγια*, ποὺ μένουν μετὰ τὸ τηγάνισμα, μὲ λίγο ψαχνὸ καὶ ἄλιωτο λίπος, προέρχονται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[187] *cicciolo*, πληθ. *ciccioli* = scraps of pork fat after rendering down (= κομμάτια χοιρινοῦ λίπους ὕστερα ἀπὸ τὸ λιώσιμο), τὸ ὁποῖο ἀπαντᾶ καὶ ὡς:[188] *sicciolo, siccioli*, καὶ εἶναι πιθανὸν νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ δημῶδες λατινικὸ *îsîcium* = salsiccia (= λουκάνικο), κλασικὸ λατινικὸ *insicium*, ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ τὸ μεταγενέστερο[189] *ἰσίκιον, τό, ἴσικος, ὁ* = a dish of mince-meat.

Τὸ λῆμμα *σκανίτης, σκανίτ'ς, ὁ* = εἶδος ὄρνεου ὅμοιου μὲ ἀετὸ ἢ γύπα· γὺψ ὁ πυρρόχρους[190] (Gyps fulvus), θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου, καὶ γίνεται ἔμμεσος ὀρθὸς συσχετισμὸς τῆς λ. μὲ τὸ δημῶδες[191] *σκανιάς, ὁ* = γύπας, ὄρνεον, τὸ ὁποῖο ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸ[192] *shkaba, shkabë* = Γὺψ ὁ πυρρόχρους (Gyps fulvus), Adler (= ἀετός), Geier (= γύπας); eagle (= ἀετός), hawk (= γεράκι), τὸ ὁποῖο ἀνάγεται στὰ σλαβικά,[193] πρβ.: σλοβενικὰ *kobec, skobec* = Geier (= γύπας), σερβικὰ *koba, kobac* = Sperber (= σπιζίας, πέρκος, εἶδος γερακιοῦ). Ὁ *σουγιάς, ὁ* = μικρὸ πτυσσόμενο μαχαίρι, ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ παλαιὸ τουρκικὸ[194] *şoya* = çakı (= σουγιάς). bıçak (= μαχαίρι), ἐνῶ ἡ λ. *σπετσιάς, ὁ* = φαρμακοποιός, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ **σπετσιάρης* = φαρμακοποιός, ἀλλὰ παράγεται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[195] *spezie* = φάρμακα, ἰατρικά, μὲ τὴν κατάληξη *-άς*, δηλωτικὴ ἐπαγγέλματος. Τὸ ἐπιφώνημα *τα-ριρί, δαχτιρί-ρί*, ἔχει διπλοσυνταχθεῖ (βλ. παραπάνω τὸ λῆμμα *νταχτιριρί*). Ἡ λ. *τέστο, τὸ* = πλατειὰ

186. Ν. Π. Ἀνδριώτης, *ΕΛ*, Θεσσαλονίκη ^{3}1983, σ. 324.

187. I Grandi Dizionari Sansoni, Parte prima, *Italiano - Inglese*, ἐπιμ. Vladimiro Macchi, τ. 1, Φλωρεντία 1970, σ. 231.

188. Carlo Battisti - Giovanni Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, τ. 1-5, Φλωρεντία 1975, τ. 2, σ. 926, τ. 5, σ. 3489.

189. *LSJ*^{9}, σ. 837.

190. Ὁ Ντίνος Ἀπαλοδήμος, *Λεξικὸ τῶν πουλιῶν τῆς Ἑλλάδας*, Ἀθήνα, Μουσεῖο Γουλανδρῆ, 1988, σ. 32, παρέχει τὰ ἀκόλουθα δημώδη ὀνόματα: *ὄρνιο, κόκκινο ὄρνιο, σκανίτης* (Κυκλάδες), *ζάγανος, γιούπας* (Κύπρος), *βιτσίλα* (Κρήτη), *καναβός, σκάρα* (Κρήτη), *ἀλατζᾶς* (Κῶς).

191. Alessio da Somavera, *Tesoro della lingua greca-volgare ed italiana*, Παρίσι 1709, σ. 368· ὁ ΣΜ ἀναγράφει τὴ λ. ὡς: *σκαμνιάς, ὁ, προφανῶς* ἀπὸ τοπογραφικὸ λάθος.

192. S. E. Mann, ὅ.π., σ. 477.

193. G. Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, Στρασβοῦργο 1891, σ. 406.

194. *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ἄγκυρα 1983, σ. 191.

195. Π. Ε. Περίδης, ὅ.π., τ. 2, σ. 1507.

χύτρα, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[196] *testa* = πήλινο ἀγγεῖο. Τὸ ἐπίρρημα *τίγκα, τίga, στίga* = ὁλόγεμα, μέχρι στεφάνης, σχετίζεται ἀπὸ τὸν ΣΜ μὲ τὸ ἰταλικὸ *diga* = ἐπίχωμα, ἀλλὰ ἡ λ. ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ βενετικὸ[197] *trinca* = a capello; per l'appunto; all'intutto; intieramente (= ὁλοσχερῶς, ἐντελῶς). Ἡ λ. *τιρτίρι*,[198] *τὸ* = λεπτότατον ἐλικοειδὲς σύρμα τῆς κεντητικῆς ἐπιχρυσωμένον, προέρχεται ἀπὸ τὸ δημῶδες τουρκικὸ[199] *tirtir* = boncuk (= χάνδρα); yemeni ya da gelin kesesi çevresine dikilen kıvrımlı sarı tel (= στριφτὸ κίτρινο σύρμα ποὺ ράβεται στὸν περίγυρο τῶν παπουτσιῶν ἢ τῆς τσάντας τῆς νύφης).

Ἡ λ. *τορό, ὁ* = τὰ ἴχνη ποὺ ὁδηγοῦν στὴ φωλιὰ τοῦ λαγοῦ, τοῦ ἀγριοκούνελου· ὁ κανονικὸς ρυθμὸς τῆς ζωῆς, ἐργασίας ἀνθρώπου, δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα, ἀλλὰ παράγεται ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸ[200] *torrua, torua* = track (= ἴχνη), trace (= ἴχνος, πατημασιά), path, bearings, way, trend. Ὁ ναυτικὸς ὅρος *τρίγκα, dρίga, ἡ* = τὸ μπροστικὸ κατάρτι τοῦ καϊκιοῦ· ξύλο ἁλυσίδα ἢ σκοινὶ ποὺ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ *βαστούνι* τοῦ καϊκιοῦ καὶ συνδέει τὴν ἄκρη του μὲ τὸ *ποδόσταμο* πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, *θαλασσομάχος*, ἐτυμολογεῖται[201] ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[202] *trinca* = catharpings (= διάδετα ἐπιτόνων, κοινῶς *τρίγκες τῆς κόφας*). ἐνῶ ἡ λ. *τρότσα, dρότσα, ἡ* = τὰ πανιὰ *φάθες* ἔχουνε μιὰ θηλειὰ ἀπὸ σκοινὶ καλυμμένο μὲ δέρμα καὶ ἀλειμμένο μὲ λίπος βοδινό, γιὰ νὰ μὴ "τρώγεται", φθείρεται στὸ γύρισμα, ποὺ λέγεται *dτρότσα*, ἐτυμολογεῖται[203] ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[204] *trozza* = parrel (= ἀγκοίνη,[205] κοινῶς *τρότσα*· ἰσχυρὰ κατασκευὴ ἐκ σχοινίων ἀπολεγόντων ἑκατέρωθεν εἰς δακτύλιον καὶ περιβαλλομένων ὑπὸ σφονδυλίων, διὰ τῆς ὁποίας συγκρατεῖται εἰς τὸν ἱστὸν ἢ τὸ ἐπιστήλιον κεραία ἐκ τοῦ μέσου αὐτῆς, ἢ διὰ τῆς ὁποίας ἡ κεραία κατολισθαίνει ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ· ἐπισης μεταλλικὸς δακτύλιος διὰ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ἢ κατολισθαίνει ἡ κεραία).

Ἡ *φάκα, ἡ* = ποντικοπαγίδα, δὲν ἔχει σχέση μὲ τὸ ἀρχαῖο *φάκος, ὁ* = κοῖλο ἀγγεῖο, ἀλλὰ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[206] *fak* = παγίδα, καὶ

196. Ὅ.π., τ. 2, σ. 1600.
197. Giusepe Boerio, ὅ.π., σ. 768.
198. Ἡ Ἀγγ. Χατζημιχάλη, *Ἡ ἑλληνικὴ λαϊκὴ φορεσιά*, τ. 2, Ἀθήνα 1983, σ. 456, ἀναφέρει: «*τιρτίρι, τὸ* = τὸ χρυσὸ ἢ ἐπίχρυσο σύρμα,τὸ χρησιμοποιοῦσαν στὸ κεντημα,ἦταν πάντα τυλιχτὸ (Χαλκιδική)».
199. *Derleme Sözlüğü*, τ. 10, σ. 3925.
200. S. E. Mann, ὅ.π., σ. 520.
201. D. C. Hesseling, ὅ.π., σ. 32.
202. P. E. Dabovich, ὅ.π., σ. 217.
203. D. C. Hesseling, ὅ.π., σ. 32.
204. P. E. Dabovich, ὅ.π., σ. 1117.
205. K. Δ. Καμαρινός, ὅ.π., σ. 706.
206. Ἰ. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1182α.

αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ[207] *faḫḫ* = trap, snare, παγίδα. Ὁ *φάκος, ὁ* = ἄνθρωπος τιποτένιος, «χαμένο κορμί», παράγεται ἀπὸ τὸ *φακὴ* μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου, κατὰ τὸ σχῆμα: *πορδὴ - πόρδος, κεφαλὴ - κέφαλος*, ἀλλὰ ὁ ΣΜ σημειώνει: «πιθανὸν ἡ μυκονιάτικη σημασία νὰ ἔχει ἄλλη ἐτυμολογία», καὶ ἔχει δίκιο, γιατὶ ἡ λ. ἐτυμολογεῖται μᾶλλον ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸ[208] *faqe, faqja* = πρόσωπο, ὄψη, πρβ. τὴ φράση: *s'kam sy e faqe* = ντρέπομαι, δὲν ἔχω μοῦτρα, καθὼς καὶ τό: *faqezi* = ξετσίπωτος, ἀδιάντροπος, ἀναίσχυντος.

Ἡ λ. *φάλκες, φάλτσες, οἱ* = σανίδες καμπυλωτὲς γύρω ἀπὸ τὴν κάτω μυλόπετρα, γιὰ προστασία καὶ γιὰ νὰ μὴ χύνεται ἔξω τὸ ἀλεύρι ποὺ ἀλέθεται, ἐτυμολογεῖται σωστὰ ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ[209] *falca*, πληθ. *falche* = τετράγωνα σανιδώματα ἀνάσυρτα χρησιμεύοντα εἰς ὕψωσιν τῶν τοίχων τῶν πλοίων, ἀλλὰ ἡ ἐτυμολογικὴ προσέγγιση ἐπεκτείνεται στὸ μεσαιωνικὸ *φαρσωμένος*, ἀπὸ τὸ *φαρσώνω* = χωρίζω μὲ σανίδωμα, τὸ ὁποῖο παράγει ἀπὸ τὸ ἀμάρτυρο **φαλκιώνω*, ὅταν ἡ λ. *φάρσος*,[210] *τὸ* = πανδήποτε ἀποκομμένον, ἀποχωρισμένον πρᾶγμα· μέρος, κομμάτιον, διαίρεσις, ἀπαντᾶ στὴν ἀρχαία ἑλληνική, καθὼς καὶ ἡ λ. *φάρσωμα, τὸ* = ship's timbers (*LSJ*[9] 1918). Τὸ *φαρφουρὶ, φιρφιρί, τὸ* = πορσελάνη, δὲν παράγεται ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο *πορφύριον*, ὑποκ. τοῦ *πορφύρα*, ἀλλὰ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τουρκικὸ[211] *fağfur* = τίτλος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς σινικῆς· σινοκέραμος, πορσελάνη, κοινῶς *φαρφουρί*, καὶ αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του ἀπὸ τὸ περσικὸ[212] *faghfûr* = the general name of the emperors of China; the porcelain of China, πρβ. πάντως καὶ τὸν περσικὸ τύπο[213] *faghfûrî* = royal, imperial, belonging to the emperors of China; china-ware (= πιατικὰ ἀπὸ πορσελάνη, πορσελάνες), ἀντὶ γιὰ *baghfûr*, τὸ ὁποῖο σχετίζεται μὲ τὸ σανσκριτικὸ[214] *bhagaputra* = γυιὸς τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ κινεζικοῦ *Tien-tsz* = γυιὸς τοῦ θεοῦ. Τὸ ρῆμα *φρακάρω* = βρίσκοντας ἐμπόδιο σταματῶ, δὲ μπορῶ νὰ προχωρήσω, παράγεται ἀπὸ τὸ βενετικὸ[215] *fracar* = premere (= συνθλίβω, συμπιέζω); calcare (= πατῶ, πιέζω); incalcare; comprimere (= συμπιέζω, συνθλίβω).

207. Hans Wehr, ὅ.π., σ. 699α. Ἰ. Χλωρός, ὅ.π., σ. 1189α.
208. Ν. Χ. Γκίνης, ὅ.π., σ. 203.
209. Μ. Π. Περίδης, ὅ.π., τ. 1, σ. 734.
210. Ἄνθ. Γαζῆς, κ.ἄ., ὅ.π., τ. 3, σ. 406.
211. Ἰ. Χλωρός, ὅ.π., τ. 2, σ. 1212α.
212. Francis Johnson, ὅ.π., τ. 2, σ. 933α.
213. Ὅ.π., τ. 2, σ. 933α.
214. M. Monier-Williams - E. Leumann - C. Cappeler, *A Sanskrit-English Dictionary*, Ὀξφόρδη 1899, ἀνατ. 1976, σσ. 632, 743.
215. Giusepe Boerio, ὅ.π., σ. 285.

Τὸ *χαρανί*, *τὸ* = χάλκινο καζάνι· χύτρα, ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ δημῶδες[216] τουρκικὸ *harani* = tencere (= κατσαρόλα, χύτρα); large cooking pot; double-handed small cauldron, boiler.

Ἡ ἐργασία τοῦ ΣΜ συμβάλλει οὐσιαστικὰ στὴ νεοελληνικὴ γλωσσολογία-διαλεκτολογία καλύπτοντας μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο τὸ ἰδίωμα τῆς Μυκόνου, ἐνῶ πρέπει νὰ ἀναφέρουμε τὴ σημαντικότατη συμβολὴ τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα μὲ ποικίλους τρόπους βοήθησαν γιὰ νὰ δεῖ τὸ ἔργο τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας σὲ αὐτὴ τὴν τελικὴ μορφή, γιατὶ τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετώπισαν ὑπῆρξαν ἐξαιρετικὰ μεγάλα, ἀλλὰ μὲ τὴ μεθοδικὴ ἐργασία καὶ τὴν ἀγάπη γιὰ αὐτὸ ποὺ ἔκαναν, ὅλα ξεπεράστηκαν.

Νίκαια ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΑΠΟΤΟΣΟΓΛΟΥ

216. *Derleme Sözlüğü*, τ. 7, σ. 2283. New Redhouse, σ. 476.